

«En pris å betale».

Om systemiske familierapeuters opplevelse av arbeidet
med foreldre i konflikt

Marie Zahlsen

VID vitenskapelige høyskole

Oslo

Masteroppgave

Master i familierapi og systemisk praksis

Antall ord: [24990]

10.10.2022

Forord

Det er mange som fortjener en takk i forbindelse med denne masteroppgaven.

Først og fremst min gode veileder, Ulf Axberg. Tusen takk for alle innspill og rettleiding gjennom hele prosessen. Jeg har satt spesielt pris på dine oppløftende kommentarer i de periodene skriveprosessen har gått litt vel tregt.

Jeg vil takke min enestående samboer for all kjærlighet og for tilrettelegging med pc-skjermer for en behagelig, og ergonomisk riktig, skriveopplevelse.

Mine venner, familie og kollegaer fortjener en takk for alle «heiarop» og for at dere er de dere er i livet mitt.

Jeg vil også takke lærere og medstudenter på VID som gjennom år har gitt meg store doser med faglig inspirasjon.

En ekstra spesiell takk til de fire systemiske familieterapeutene som tok seg tid til å delta i studien min.

TAKK!

Oslo, oktober 2022

Marie Zahlsen

Sammendrag

Denne masteroppgaven belyser hvordan systemiske familieterapeuter opplever å arbeide med foreldrekonflikter i en barnevernfaglig kontekst. Studien bygger på fire kvalitative forskningsintervju av familieterapeuter som jobber tiltaksrettet i kommunal barneverntjeneste. For å gi mening til disse familieterapeutenes opplevelser har jeg benyttet en analysemetode inspirert av Interpretative Phenomenological Analysis (IPA). Ved hjelp av denne analysemetoden kom jeg frem til fire hovedfunn:

- Påvirkning på ulike måter i arbeidet med foreldrekonflikt
- «Fastlåste mønstre»
- «Til barnets beste»
- Samarbeid internt og eksternt

Hovedfunnene er et resultat av familieterapeutenes beskrivelser og mine tolkninger. Funnene presenteres kronologisk og drøftes med relevant teori og funn fra tidligere forskning. Mitt hovedperspektiv i drøftingen av funnene er det systemiske.

Studien viser at foreldrekonflikter, sett opp i mot andre problematikker, oppleves som de vanskeligste sakene i barneverntjenesten. Arbeidet med foreldrekonflikter beskrives som emosjonelt krevende og til tider utmattende. En faktor som gjør disse sakene krevende er de kroppslige reaksjonene familieterapeutene kjenner på som følger av kontakten med familiene. Denne påvirkningen ses imidlertid ikke på som ensidig negativt da påvirkningen også gir informasjon om et engasjement for familiene, og som en ressurs til å finne konstruktive veier ut av konflikten.

Det fremkommer at familieterapeutene opplever familiens hjelpebehov som større enn de har ressurser til å bistå. Dette da konfliktene mellom foreldrene gjerne har pågått så lenge at de ses på som svært «fastlåste» på det tidspunktet de kommer i kontakt med

barneverntjenesten. Familieterapeutene savner et tettere samarbeid med flere instanser rundt familiene rammet av foreldrekonflikt, da spesielt familievernkontoret.

Mitt inntrykk er at familieterapeutene har en god del kunnskap om relasjonelle konflikter i et systemisk perspektiv. Det fremkommer imidlertid at familieterapeutene opplever det som utfordrende å tilpasse de systemiske prinsippene til den barnevernfaglige konteksten.

Familieterapeutene er alle tydelige på at prinsippet om «barnets beste» er deres hovedfokus i arbeidet med foreldrekonflikter. De er også samstemte i at barnets beste i denne sammenhengen er at foreldrene får veiledning knyttet til å skjerme barnet for konflikten. Likevel blir det sjelden tilrettelagt for barnets deltakelse i samtaler med foreldrene.

Studien viser at arbeidet med foreldrekonflikter er tidkrevende, og at tidsrammen for arbeidet oppleves som et dilemma. På den ene siden ønsker familieterapeutene mer tid til rådighet for å kunne veilede foreldrene. På den andre siden kommer hensynet til at barnet, som så raskt som mulig, trenger å få på plass en trygg og utviklingsfremmende omsorgssituasjon – med fravær av konflikt.

Jeg håper denne studien er av interesse for de som ønsker mer kunnskap om hvordan det er å være den som skal hjelpe mennesker i høykonflikt.

Nøkkelord: Foreldrekonflikt, barnevern, systemisk familieterapi, familieveileder, høykonflikt.

Veileder: Ulf Axberg

Summary

This master's thesis sheds light on how systemic family therapists experience working with parental conflicts in a child welfare professional context. The study is based on four qualitative research interviews with family therapists who work in municipal child protection services (CPS). To give meaning to these family therapists' experiences, I have used an analysis method inspired by Interpretative Phenomenological Analysis (IPA). Using this analysis method, I arrived at four main findings:

- Being affected in various ways when working with parental conflict
- "Stuck patterns"
- "For the best interests of the child"
- Collaboration internally and externally

These main findings are the result of the family therapists' descriptions and my interpretations of these descriptions. The findings are presented chronologically and discussed with relevant theory and findings from previous research. My main perspective in discussing the findings is the systemic.

The study shows that parental conflicts, compared to other problems, are experienced as the most difficult cases in the CPS. The work with parental conflicts is described as emotionally demanding and at times exhausting. One factor that makes these cases challenging is the bodily reactions the family therapists experience as a result of contact with these families. However, this is not seen as unilaterally negative as being affected also provides information about a commitment to the families, and may be used as a source for finding constructive ways to resolve the conflict.

It appears that the family therapists experience the family's need for help as greater than they have appropriate resources and capacity for. This is because the conflicts between the parents have often gone on for so long that they are seen as very "stuck" at the time they meet the CPS. For this reason, the family therapists give their expression of the lack of

cooperation with different agencies around families affected by parental conflict, especially the family welfare office.

My impression is that the family therapists have a good deal of knowledge about relational conflicts from a systemic perspective. It appears, however, that the family therapists find it challenging to adapt the systemic principles to the child welfare professional context.

The family therapists are all clear that the principle of "the best interests of the child" is their main focus in working with parental conflicts. They also agreed that the child's best interest in this context is for the parents to receive guidance related to protecting the child from the conflict. It is also told that in the change process little provision is made for the child's participation in conversations with the parents.

The study shows that work with parental conflicts is time-consuming, and that the time frame for the work is experienced as a dilemma. The therapists describe that on the one hand, they wish they had more time at their disposal to be able to guide their parents. On the other hand, there is urgent that the child, as quickly as possible, needs to get a safe and development-promoting care situation in place - with an absence of conflict.

I hope this study is of interest to those who want more knowledge about what it is like to be the one to help people in high conflict.

Keywords: Parental conflict, child protection services, Systemic family therapy, family supervisor, high conflict

Supervisor: Ulf Axberg

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA OG PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING.....	2
1.2	RELEVANS FOR FAMILIETERAPIFELTET	4
1.3	AVGRENSNING	4
1.4	OPPGAVENS OPPBYGNING	5
1.5	TIDLIGERE FORSKNING	5
2	TEORI OG BEGREPSAVKLARINGER	7
2.1	SYSTEMFORSTÅELSE	7
2.1.1	<i>Kommunikasjonsteori.....</i>	<i>8</i>
2.1.2	<i>Lineær- og sirkulær tenkning.....</i>	<i>9</i>
2.1.3	<i>Kontekst</i>	<i>10</i>
2.1.4	<i>Kart og terreng.....</i>	<i>11</i>
2.1.5	<i>Punktuering.....</i>	<i>12</i>
2.1.6	<i>Nøytralitet og multipartiskhet</i>	<i>12</i>
2.1.7	<i>Forandring.....</i>	<i>13</i>
2.1.8	<i>Sosialkonstruksjonismen</i>	<i>14</i>
2.1.9	<i>Makt.....</i>	<i>15</i>
2.2	FORSTÅELSE AV KONFLIKT	15
2.2.1	<i>Konflikthåndtering</i>	<i>16</i>
2.2.2	<i>Definisjon av konflikt og høykonflikt.....</i>	<i>17</i>
2.2.3	<i>Foreldrekonflikt.....</i>	<i>17</i>
2.2.4	<i>Å være barn i høykonflikt</i>	<i>18</i>
2.2.5	<i>Å være konfliktgjelder</i>	<i>19</i>
2.2.6	<i>Diskurser om konflikt</i>	<i>20</i>
2.3	BARNEVERN TJENESTEN	20
2.3.1	<i>Barnevernets mandat i foreldrekonflikter.....</i>	<i>21</i>
2.3.2	<i>Forholdet mellom barneloven og barnevernloven</i>	<i>22</i>
2.3.3	<i>Familieterapeut i barneverntjenesten.....</i>	<i>23</i>
3	METODE.....	24
3.1	FENOMENOLOGISK-HERMENEUTISK VITENSKAPELIG STÅSTED	24
3.2	KVALITATIV TILNÆRMING.....	25
3.3	KVALITATIVT FORSKNINGSINTERVJU	25
3.4	UTFORMING AV INTERVJUGUIDE	26
3.5	UTVALG OG REKRUTTERING.....	27
3.6	GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE	29
3.7	ANALYSEMETODE.....	30
3.8	VALIDITET OG RELIABILITET	32
3.9	ETISKE HENSYN	33
4	PRESENTASJON AV FUNN	35
4.1	FUNN 1: PÅVIRKNING PÅ ULIKE MÅTER I ARBEIDET MED FORELDREKONFLIKTER.....	37

4.1.1	<i>Kroppslige reaksjoner</i>	37
4.1.2	<i>Påvirkning profesjonelt</i>	38
4.1.3	<i>Påvirkning privat</i>	39
4.1.4	<i>Refleksiv bevissthet og transparens er viktig</i>	40
4.2	FUNN 2: FASTLÅSTE MØNSTRE	41
4.2.1	<i>«Vi skal ut av den domstolen»</i>	42
4.2.2	<i>Når intervensjoner ikke leder til varig endring</i>	43
4.2.3	<i>Kategoriseringer som forklaring</i>	44
4.3	FUNN 3: «TIL BARNETS BESTE»	44
4.3.1	<i>Definisjonsmakt</i>	45
4.3.2	<i>Konfliktens påvirkning på foreldreferdighetene</i>	46
4.3.3	<i>Å være barnets allierte</i>	47
4.3.4	<i>Barnet har hovedrollen i endringsprosessen, men involveres sjelden i samtaler</i>	48
4.3.5	<i>Tiden virker ikke til barnets beste</i>	49
4.4	FUNN 4: SAMARBEID INTERNT OG EKSTERNT	51
4.4.1	<i>Unngå at en blir sittende med «svarteper»</i>	51
4.4.2	<i>Samarbeid mellom barneverntjenesten og familievernkontoret</i>	51
5	DISKUSJON	53
5.1	PÅVIRKNING PÅ ULIKE MÅTER I ARBEIDET MED FORELDREKONFLIKTER	53
5.2	«FASTLÅSTE MØNSTRE»	58
5.3	«TIL BARNETS BESTE»	62
5.4	SAMARBEID INTERNT OG EKSTERNT.....	65
6	AVSLUTNING	68
6.1	DETTE HAR JEG FUNNET.....	68
6.2	MULIGE SVAKHETER VED STUDIEN	71
6.3	MINE FUNN OPP I MOT TIDLIGERE FORSKNING	72
6.4	IMPLIKASJONER FOR PRAKSIS OG VIDERE FORSKNING	73
	LITTERATURLISTE	76
	VEDLEGG 1 – GODKJENNING NSD	83
	VEDLEGG 2 – INFORMASJONSSKRIV	86
	VEDLEGG 3 – SAMTYKKESKJEMA	89
	VEDLEGG 4 – INTERVJUGUIDE	90
	VEDLEGG 5 - EKSEMPEL PÅ TRANSKRIPSJON	93
	VEDLEGG 6- KODING AV FUNN	94

Jeg har hatt perioder der jeg har hatt kortere lunte på hjemmebane. Selv om jeg opplever å tåle jobben min godt, så merker jeg at jeg likevel har litt mindre kapasitet i perioder der jeg har familier som er tøffe å veilede[...] det er heldigvis ikke sånn hele tiden, men det er noen uker jeg er litt strekt, rett og slett [...] Jeg tror det er litt prisen å betale for å jobbe her. Jeg tenker at dersom man har det slik hver dag så går det jo ikke, men det er en pris som jeg tenker vi må betale innimellom for å klare å hjelpe de familiene som har det tøffest da. Aller tøffest.

(Turid, linje 298-313)

1 Innledning

Å finne de riktige ordene for å beskrive denne prosessen er ikke lett. Jeg har forsøkt å unngå å benytte klisjeen «dette har vært en reise», men jeg kommer ikke utenom. Ordet «reise» er det ordet i mitt repertoar jeg finner mest dekkende. Det har vært en lang reise. Det har i perioder kjentes ut som jeg aldri skulle komme frem til målet. Men, i det jeg nærmet meg målstreken kjente jeg, til min egen overraskelse, at jeg ønsket å være på reise litt til. Jeg sitter igjen med at jeg vil lære mer. Jeg vil lære mer om konfliktens mekanismer og jeg vil lære mer om meg selv i møte med fenomenet konflikt. I retrospekt ser jeg at min masterprosess på mange måter kan sammenlignes med å være i en relasjonell konflikt- *altoppslukende*. En masterprosess, i likhet med en relasjonell konflikt, skjer samtidig som alt annet i livet. Omgivelsene står ikke stille og venter til masterprosessen (eller konflikten), er over. I perioder «livet skjedde» har arbeidet med denne masteroppgaven kjentes alt for tungt og alt for krevende. I disse periodene har det vært avgjørende for meg å kunne ventilere til andre, spesielt til de som står meg nær. Gjennom ventileringen har jeg mottatt omsorg og fått rom til å hente meg inn. Jeg hadde med andre ord ikke greid dette alene. Jeg har, med jevne mellomrom, trengt hjelp til å få perspektiv på situasjonen jeg har vært i. Hjelp til å sortere og prioritere i «kaoset». Selv om denne masterprosessen har vært noe jeg selv har valgt å begi meg ut på, tenker jeg at disse erfaringene er sammenlignbare med det å være «fanget» i en relasjonell konflikt. Man kan lett miste perspektiv og bakkekontakt. Vi mennesker trenger andre mennesker, og noen ganger er det man trenger et blick på seg selv utenifra for å komme seg på sporet igjen.

I denne studien har jeg snakket med familieterapeuter om hvordan de opplever å være den som skal gi et utenifra-blick og veilede foreldre ut av konflikt og inn på sporet av et godt nok foreldresamarbeid. Jeg startet altså ut med en svært åpen problemstilling.

I løpet av denne masterprosessen har det blitt tydelig for meg at konflikt er noe som berører alle mennesker. Det er ikke en spesiell type mennesker som havner i konflikt. Det skjer og kan skje med alle. Og som med alt annet; kunnskap er makt. Har man kunnskap om konfliktens mekanismer har man også en bedre mulighet til å håndtere utfordringene som oppstår, både på egne og andres vegne.

Jeg jobber selv i barnevernkonteksten, og har parallelt med dette masterprosjektet jobbet med foreldrekonflikter i min arbeidspraksis. Det har derfor vært naturlig for meg å kjenne ekstra etter hvordan jeg selv opplever å «stå mellom» to foreldre i konflikt. I tillegg har jeg hatt en økt bevissthet på hva jeg selv bringer med meg inn i samtalerommet. Jeg vet ikke om det er tilfeldig, eller om at det har vært litt sånn «det du fokuserer på får du mer av», men jeg har under denne prosessen, denne reisen, kjent meg ekstra bortkommen i møte med familier i konflikt. Jeg tror samtidig at denne prosessen har bidratt til at jeg i større grad har sett kompleksiteten i familienes situasjon. Jeg tror også at jeg i denne masterperioden raskere har funnet frem til konstruktive måter å håndtere konflikt - nettopp på grunn av økt bevissthet og kunnskap. Det kan jeg takke denne reisen for.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstilling

Etter å ha jobbet en god del år med hjelpetiltak innen barnevernsektoren har jeg utviklet en spesiell interesse for fenomenet «foreldrekonflikt». Jeg tar her utgangspunkt i Windsvold et al. (2016) sin definisjon av begrepet foreldrekonflikt: *par som lever sammen i konfliktfylte forhold og par som ikke klarer å samarbeide under eller etter et samlivsbrudd.*

Som nyutdannet barnevernspedagog i 2013 møtte jeg et praksisfelt som introduserte meg for fraser som «dette er egentlig en sak for familievern, ikke oss i barneverntjenesten!» og «disse foreldrene er ressurssterke, hvorfor greier de ikke å skjerme barna fra konflikt!?». Jeg fikk raskt en forståelse av at disse familiene som er rammet av «foreldrekonflikt» gjerne blir en kasteball mellom familievern og barnevern. Videre at det i enkeltsaker ikke er innlysende hvilken instans som har ansvaret for å hjelpe disse familiene, heller ikke hva som er «riktig» type hjelp.

Når jeg tenker tilbake på da jeg var ny i barneverntjenesten kan jeg huske at jeg følte meg svært rådvill de gangene jeg sto ovenfor denne typen problematikk. Ikke sjelden nektet disse foreldrene å møte i samme rom. Jeg gjennomførte derfor samtaler med foreldrene hver for seg. Begge foreldrene, virket for meg, like overbevisende om at den andre var ekstremt vanskelig å forholde seg til, nærmest «psykopatisk» eller personlighetsforstyrret på et eller annet vis. Foreldrene uttrykte ofte en gjensidig bekymring for omsorgsforholdene hos den

andre. Jeg opplevde det som svært krevende å stå i dette, og jeg opplevde at jeg manglet hensiktsmessige verktøy til å håndtere disse sakene på en god måte. Det føltes som jeg ble dratt inn i en virvelvind der jeg «kavet», ble dratt inn i konflikten og ble opptatt av å finne ut av hvem som hadde «rett». Hver gang jeg ble tildelt en ny familie med merkelappen «foreldrekonflikt» ble jeg demotivert. Jeg hadde inntrykk av at dette også gjaldt for mine kolleger. Helt til en dag da det, på mitt daværende arbeidssted, ble besluttet at vi skulle ta for oss hver vår «problematikk», fordype oss i denne og presentere/ dele informasjon med hverandre. Jeg valgte da problematikken «foreldrekonflikt». Dette ble starten på en gryende kunnskapssøken etter informasjon om konfliktens mekanismer og egnede måter å gripe disse sakene an på. Med mer kunnskap og økt bevissthet opplevde jeg også mer mestring i samarbeidet med disse familiene og jeg opplevde flere tilfeller der foreldrekonflikten faktisk avtok. Samtidig opplevde jeg en usikkerhet på om det positive utfallet hang sammen med mitt bidrag inn i systemet, eller om det var en tilfeldighet. I ettertid tenker jeg at det nok var litt av begge deler. I tråd med å ha tilegnet meg kunnskap om det systemiske perspektivet, har jeg endret synet på min rolle som terapeut. Før familieterapistudiet kjente jeg på et ansvar knyttet til å ha svar og løsning på hvordan familier skulle komme ut av sine vanskelige samhandlingsmønstre. Jeg trodde det var forventet av meg å være en «ekspert». Nå ser jeg på hvert enkelt familiemedlem som eksperter. De er eksperter i sitt liv. Det jeg kan noe om er å lede endringsprosesser.

Etter å ha hatt privilegiet å samarbeide med flere ulike barneverntjenester i landet hadde jeg inntrykk av at opplevelsen hos ansatte av å mangle kunnskap og kompetanse i «foreldrekonfliktsaker» er gjennomgående. Jeg ønsket derfor med denne studien å dykke dypere inn i konfliktens mekanismer og undersøke hvordan familieterapeuter innen barnevernsektoren opplever å arbeide med foreldrekonflikter. Jeg var nysgjerrig på hvorvidt min hypotese, om at fagpersoner i barneverntjenesten opplever å mangle kompetanse på foreldrekonflikt, stemmer eller ikke.

Dette studiet tar altså utgangspunkt i «foreldrekonflikt» i en barnevernfaglig kontekst. Fokuset er på terapeutenes opplevelse av å arbeide med problematikken. Funnene skal så

diskuteres opp mot tidligere forskning og teori på området med hovedfokus på systemisk teori.

Jeg har valgt følgende problemstilling for min masteroppgave:

Hvordan opplever systemiske familieterapeuter i kommunal barneverntjeneste arbeidet med foreldre i konflikt?

Forskningsspørsmål:

- Hvilken forforståelse av foreldrekonflikt har familieterapeutene med seg inn i møte med disse familiene?
- Hvordan er familieterapeutenes motivasjon for å arbeide i disse sakene?
- Hvordan ser familieterapeutene sin egen rolle i samarbeidet?
- Hvordan forstår familieterapeutene målsetninger for samarbeidet og endringsprosessene i foreldrekonflikten?

1.2 Relevans for familieterapifeltet

Selv om denne studien tar utgangspunkt i systemiske familieterapeuters opplevelse av å jobbe med konflikt i en barnevernfaglig kontekst, mener jeg at funnene også kan videreføres til andre kontekster. Jeg anser dette studiet for å være relevant for alle klinikere som arbeider med mennesker i konflikt. I et fagfelt, som barnevern, som er preget av effektiv måloppnåelse og knappe ressurser er min erfaring at det er lite rom for å vie oppmerksomhet til hvordan hjelpere opplever arbeidet sitt, og hva det gjør med en å være en del av andres problemer 7,5 timer 5 dager i uka. Denne studien setter et søkelys på nettopp dette.

1.3 Avgrensning

Studien konsentrerer seg om systemiske familieterapeuters opplevelse av arbeidet med foreldrekonflikter. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i foreldrekonflikter som omtales som «høykonflikter». Dette begrepet forklares nærmere under punkt 2.2.2 «Definisjon av konflikt og høykonflikt».

Med familierapeut mener jeg personer som har fullført et utdanningsløp som minimum tilsvarer en videreutdanning. Familierapeutene som har medvirket i studien har arbeidet i minimum 3 år etter endt utdanning og er mer eller mindre opptatt av den *systemiske* tankegangen i arbeidet sitt. Å tenke systemisk er å sette hendelser og problemer inn i en sammenheng (Frøyland, 2017). En systemisk praktiker forstår mennesker ut i fra menneskelig samspill. Når man som terapeut forsøker å få til endring har man fokus på å forstå systemer, relasjoner og kommunikasjon i sin kontekst.

Familierapeutene som har medvirket i dette forskningsprosjektet er alle ansatt i den kommunale barneverntjenesten og jobber etter Barnevernloven.

1.4 Oppgavens oppbygning

Oppgaven består av seks kapitler. I kapittel 1 er bakgrunn for valg av problemstilling og relevans for familierapifeltet beskrevet. I tillegg beskrivelse av studiens avgrensning og om tidligere forskning som er gjort med en lignende problemstilling. Kapittel 2 omhandler teori jeg fant relevant for oppgaven. Kapittel 3 er oppgavens metodekapittel og beskriver mitt vitenskapsteoretiske ståsted. I kapittel 4 presenteres studiens funn og i kapittel 5 drøftes studiens funn. Kapittel 6 er oppgavens avsluttende del.

1.5 Tidligere forskning

Da jeg startet på denne masterprosessen hadde jeg en tanke om at jeg skulle gå inn i det uten å lese så mye på forhånd om hva tidligere forskning sier om hvordan det oppleves for fagpersoner å jobbe med høykonflikter. Dette for å kunne gå inn i intervjuene og analyseprosessen med minst mulig forutinntatthet. Etter analyseprosessen la jeg inn søk med utgangspunkt i min problemstilling på følgende søkebaser: Google Scholar, Idunn, BIBSYS og Oria.

Jeg fant raskt ut at mesteparten av kunnskapen om de profesjonelles erfaringer med å jobbe med foreldrekonflikter kommer fra familievernet (f.eks. Gingstad & Wathne, 2017; Gulbrandsen, 2015; Kjøs, 2017). Søk viser også at det foreligger en del forskning i form av artikler, masteroppgaver og doktorgradsavhandlinger som omhandler «høykonflikt» i en

barnevernfaglig kontekst fra saksbehandlers/ kontaktpersons perspektiv (f.eks. Sudland, 2019; Sudland & Neumann, 2021; Jevne & Ulvik, 2012; Rød, 2012). Jeg fant é studie fra familieterapeut/ familieveileders perspektiv (Olkawska et al., 2020).

Hellan og Borrens rapport (2015), på oppdrag fra Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, oppsummerer kunnskap om foreldrekonflikter på høykonfliktnivå. Det fremheves her at det er behov for mer norsk forskning på høykonflikt. Jeg håper at min studie kan være med på å tilføre kunnskap om hvordan det oppleves å være på hjelpersiden i høykonflikt.

2 Teori og begrepsavklaringer

Jeg vil i dette kapitlet vise til hvilke teorier jeg har blitt spesielt opptatt av i arbeidet med studiet. Jeg vil også vise til hvilke fagbegreper jeg finner relevante å bruke for å se nærmere på intervjupersonenes beskrivelser. Den teorien jeg har valgt representerer oppgavens ramme. Det er det teoretiske rammeverket som avgjør hvilke problemstillinger som utforskes, og hvilke metoder som blir tatt i bruk (Thomassen, 2006).

Kapitlet er delt inn i tre deler. I den første delen blir relevante begrep fra grunnleggende systemteori og systemisk tenkning presentert- *noe av det som danner grunnlaget for det vi kjenner som systemisk familierapi*. Andre del består av relevante begreper og teori knyttet til fenomenet «foreldrekonflikt». Kapitlets tredje og siste del viser til begreper knyttet til aktuell arbeidskontekst for familierapeutene som deltar i studien- *barneverntjenesten*.

2.1 Systemforståelse

Jeg, som forsker (-novise), har mine systemiske briller på når jeg forsøker å forstå hvordan familierapeutene opplever og forstår sitt arbeid med foreldrekonflikter. Derfor følger en liten innføring i det systemiske.

Den systemiske retningen tar utgangspunkt i *systemteori*. Dette er teorier som omhandler generelle regler for systemer, enten systemene er mekaniske, biologiske eller sosiale (Bateson, 1972). Generell systemteori, eller «en ny idè om naturen» som Ludvig von Bertalanffy kalte den, har hatt stor betydning for arbeid med familier (Johnsen & Torsteinsson, 2012). Den generelle systemteorien går blant annet ut på at et system, eksempelvis en familie, er noe mer enn summen av alle familiemedlemmene. En familie har sin egen identitet, en egen kultur og er en egen verdi å ta hensyn til- *et system er mer enn summen av delene* (Hårtveit & Jensen, 1999, s.50).

Man kan ikke omtale systemisk teori uten å nevne Gregory Bateson (1904-1980). Bateson er en markant skikkelse i familierapimiljøet og har levert teoretiske bidrag med utgangspunkt i blant annet systemteori (Hårtveit & Jensen, 1999, s.30). Jeg kommer i denne studien til å vise

til flere begreper Bateson, blant flere, har utviklet for å forstå menneskelig kommunikasjon og samspill.

Men, aller først må det understrekes at det systemiske ikke må forstås som en teknikk eller metode. Det systemiske er en måte å tenke på (Frøyland, 2017, s.17-26). Å tenke systemisk innebærer å sette hendelser og problemer inn i en sammenheng. Man kan også si at det systemiske er en måte å forholde seg til- og snakke med mennesker på.

Begrepet *systemisk forståelse* har sitt utspring i utviklingen av familierapi i 1970-årene. I bresjen var blant annet Selvini Palazzoli, Prata, Cecchin og Boscolo, som tilsammen utgjør det såkalte Milano-teamet. Innenfor denne retningen er hovedfokus på å forstå mennesket ut i fra mellommenneskelig samspill. Dette fremfor å forstå ut i fra et mer tradisjonelt-og egenskapsorientert perspektiv (Jensen & Ulleberg, 2011, s.87). Når man prøver å få til endring, som en systemisk familierapeut, innebærer det blant annet å ha fokus på å forstå systemer, relasjoner og kommunikasjon i sin kontekst. Milano-teamet utviklet også en tilnærming som gjør det mulig for fagpersoner å snakke sammen om det som foregår i komplekse mellommenneskelige samspill (Frøyland, 2017, s.21- 22).

2.1.1 Kommunikasjonsteori

Systemteorier er i seg selv tomme for psykologisk innhold, og må derfor knyttes til en annen teori for å kunne anvendes på sosiale forhold. *Kommunikasjonsteori* er et eksempel på en systemteori knyttet til menneskelig samhandling, og danner et viktig grunnlag for den systemiske tenkningen (Frøyland, 2017, s.21). Kommunikasjonsteori kan brukes som en referanseramme til å forstå menneskelig samhandling innenfor. Det er kommunikasjonsteori som har betydd mest for det begrepsapparatet som er utviklet for å beskrive og forstå det som skjer i en familie og i grupper (Jensen & Ulleberg, 2011, s.305).

Med Bateson i spissen, formulerte Paulo Alto- gruppen blant annet «double-bind»- hypotesen som ble sentral i senere utvikling av familiebehandling (Bateson et al., 1956). Denne hypotesen går ut på at spesifikke kommunikasjonsmønstre i en familie kan føre til symptomer som for eksempel psykotiske reaksjoner (Watzlawick et al., 1996, s.8). Dette gjelder spesielt

når et medlem i systemet blir stilt overfor uforenelig budskap eller påbud. Ut i fra denne forskningen ble en ny kommunikasjonsmodell til. Denne illustrerer hvordan kommunikasjonen mellom medlemmene i et system formes av systemets regler, samtidig som den påvirker reglene. Dette medfører at det er kommunikasjonen mellom medlemmene som må endres, for at individet skal få det bedre.

Bateson skapte i sin tid også begrepet *schizmogense*. Han ønsket å synliggjøre at motsetninger kan føre til at kommunikasjonsformen gjør at motsetningen utvikler seg og blir forsterket. Dette da man kan begynne å begrunne sin egen handling med den andres, eksempelvis «det var jo den andre som begynte, jeg bare forsvarer meg» (Ekeland, 2014, s.160-162).

Det tas i denne studien utgangspunkt i at kommunikasjon er et relasjonelt fenomen, der alle parter er aktive i meningsdanning og fortolkning. Kommunikasjon blir forstått som et komplisert fenomen der ingen av partene har kontroll over prosessen (Jensen & Ulleberg, 2011, s.54).

2.1.2 Lineær- og sirkulær tenkning

Når man skal beskrive en hendelse kan man enten gjøre det på en *sirkulær* eller på en *lineær* måte. Lineær tenkning betyr at vi forstår årsakssammenhenger som at en begivenhet fører til en annen, og at årsak og virkning er klart atskilt, A fører til B. Innenfor mange fagfelt er den lineære måten å tenke på den mest vanlige. Den domminerede tanken her er at man må finne en årsak for å kunne løse et problem. Det kan gi mening å identifisere en årsak i noen sammenhenger. Men, når man står ovenfor et problem i et menneskelig samspill kan en lineær tenkemåte gi et overforenklet og ensidig bilde av situasjonen (Frøyland, 2017, s.23-29). En av Batesons grunnleggende antakelser er at menneskelig samspill kan beskrives sirkulært (kybernetisk) og at en lineær (årsak-virkning) forklaring er utilstrekkelig (Bateson, 1972).

Når en relasjon fremstår som «fastlåst» kan det komme av at medlemmene støtter seg på en lineær forståelse der de leter etter en årsak til problemet som det er umulig å finne (Jensen, 2009, s.36). Den sirkulære tankegangen gir oss en mulighet til å forstå og forklare

kompleksiteten i det som foregår mellom oss mennesker, i motsetning til en lineær som kan bidra til å opprettholde problemet (Frøyland, 2017, s. 21-28). Dersom vi kun tenker lineært får vi et overforenklet bilde av samspillet, noe som gjør at vi lett kan bli stående i ett spor og endrer opp med å legge skylden på andre for problemer vi opplever. Begrepet *feedback* blir brukt til å beskrive hvordan deltakere i et system, eksempelvis et familiesystem, påvirker hverandre gjensidig. Feedback fra en person gir grunnlag for feedback som gis tilbake. Dette skjer i en stadig tilbakevendende «feedback-loop». I en slik sirkulær prosess kan vi ikke skille mellom begynnelse eller slutt. Handling A leder til handling B, som fører til handling C. Handling C kan igjen gi utgangspunkt for handling A (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s.29). Dersom dette mønsteret tegnes opp får vi en sirkel, og en sirkel har ikke noen begynnelse eller slutt.

2.1.3 Kontekst

Sentralt i den systemiske tenkning er ideen om at alt som skjer, skjer i en kontekst (Bateson, 1972). Med begrepet kontekst mener Bateson den kommunikasjonsmessige, meningsbærende rammen rundt vår forståelse. Det er denne rammen som hjelper oss til å tolke og forstå kommunikasjonen i en gitt situasjon (Jensen, 2009, s.28). Kontekst er noe av det mest sentrale i en systemisk forståelse. Alt vi tenker, føler, opplever og gjør skjer i en bestemt kontekst. I følge denne tankegangen kan man ikke si at noen *er*, f.eks «han er vanskelig», men heller si at han *viser* en væremåte i den konteksten han befinner seg i, som avhenger av hvilken «feedback» han får (Frøyland, 2017, s.34). Det er underforstått at vi alle viser ulike væremåter i ulike kontekster.

Hvordan vi oppfatter den konteksten vi forstår et fenomen i, er avhengig av hva som fremstår som *informasjon* for oss (Jensen, 2009, s.28-29). Vi kan si at konteksten klassifiserer eller kategoriserer et fenomen for oss. Informasjon vil alltid fremstå for oss i en kontekst, og kan samtidig endre forståelsen vår av konteksten. Ved hjelp av begrepet kontekst kan vi altså få innsikt i hvordan de forskjellige aktørene i et samspill oppfatter en sammenheng, og dette kan gi oss nye ideer til å forstå et fenomen.

Kultur er kanskje det mest omfattende kontekstbegrepet, da kulturen er noe vi er i og ikke kan stige ut av (Ekeland, 2014, s.29-30). Begrepet kultur omfatter hvem vi er, hva vi tar for gitt, og vår måte å oppleve og handle i verden på. Dersom man tar utgangspunkt i en konfliktsituasjon mellom to personer, kan man si at alle forhold som har betydning for denne situasjonen kan kalles aktuell kontekst. Uten et kontekstuellet perspektiv vil vi stadig komme til å mistolke problemer og fenomener vi møter. En totaloversikt over situasjonen er imidlertid umulig, siden vi alltid må velge et sted å se ting fra. Det er en fordel om vi greier å forholde oss til en problemstilling fra ulike ståsteder og med ulike innfallsvinkler. Tilsammen kan vi da fange mer av helheten. I denne studien er jeg interessert i fange hvilke innfallsvinkler familieterapeutene jeg har snakket med har til fenomenet foreldrekonflikt.

2.1.4 Kart og terreng

I følge Bateson kan forholdet mellom virkeligheten og vårt bilde av virkeligheten sammenlignes med forholdet mellom et kart og det terrenget kartet beskriver (Jensen & Ulleberg, 2011, s.87). «Terreng» representerer i denne sammenhengen virkeligheten, og med «kart» menes de *forestillingene* eller *den samlingen av ideer* vi har om virkeligheten. En slik samling av ideer om virkeligheten utgjør vår virkelighetsfølelse (Jensen, 2009, s.33). Våre kart oppstår ikke av seg selv, men skapes i samspill med andre viktige personer, først og fremst med familien. Kartene inneholder tanker, følelser og opplevelser rundt en selv og de andre. Kartene bestemmer hvordan den enkelte forholder seg til andre. Det hører også med at hva vi tenker om en situasjon, får stor betydning for hvordan vi har det «inni oss». Hvis kartet stemmer med terrenget, føler vi oss bedre enn om det ikke gjør det (Frøyland, 2017, s.31-32). I denne studien vil jeg fokusere på familieterapeutenes kart, og hvorvidt de opplever at kartet sitt stemmer overens med terrenget.

Frøyland (2017, s.32) skriver også om viktigheten av å få tak i sine egne indre «kart». Dette da våre kart er bestemmende for hvordan man forholder seg til andre. Det er derfor meningsfylt for terapeuten å hjelpe familien, eller andre i systemet, til å få innsikt i hverandres kart. På den måten kan de involverte få mulighet til å se likheter og forskjeller mellom kartene. Dermed få bedre innsikt i hvordan de andre ser virkeligheten.

2.1.5 Punktuering

Punktuering er et begrep som betegner hvor i sirkelen man starter en lineær beskrivelse. Hvordan man punktuerer en sirkulær prosess, vil følgelig bestemme opplevelse av rekkefølge og sammenheng (Ekeland, 2014, s.162). Videre påvirke hvordan vi oppfører oss i situasjonen.

Hvordan vi punktuerer et samspill er avhengig av kontekstforståelsen vår. Når vi punktuerer, vil det si at vi forstår noe som årsaken til noe annet, eller at vi forstår noe som opphavet eller utgangspunktet. Begrepet punktuering innfører ideen om at hendelser og samspill like gjerne kan forstås på en annen måte (Hårtveit & Jensen, 1999, s.90). I arbeid med konflikt-og problemløsning kan det være taktisk å bruke begrepet punktuering (Ekeland, 2014, s.162). Det å spekulere i hvordan problemet eller konflikten en gang begynte, gir ofte lite hjelp til å skape endring eller komme ut av situasjonen. For praktiske hensyn bør man heller være opptatt av de årsakene som gir virkninger her og nå, og hvordan en lettest kan påvirke situasjonen eller skape noen nye virkninger som kan bryte onde sirkler. Det å gripe fatt i partenes punktuering, og eventuelle innføre alternative måter å punktuerer på, kan bidra til det.

2.1.6 Nøytralitet og multipartiskhet

Milano-teamet kom tidlig frem til at det er umulig å være fullstendig nøytral, ettersom vi alltid har med oss vår forforståelse. Nøytralitet i systemisk tenkning og praksis betyr først og fremst at vi inntar en posisjon i samtalen der vi er «fri til å stille et hvilket som helst spørsmål» og «fri til å ikke ta parti med noen mer enn andre» (Selvini Palazzoli, Boscolo, Cecchin & Prata, 1980, gjengitt i Frøyland, 2017, s. 54). Begrepene nysgjerrighet og multipartiskhet sier altså noe om den systemiske hjelperens posisjon. Viktigheten av å vise nysgjerrighet og like mye interesse for alle som deltar i samtalen- også betydningsfulle personer som ikke er til stede fysisk i samtalen. Multipartiskhet betyr å holde med alle like mye, og at alles «virkelighet» er like gyldig og like viktig å utforske. Dette gjelder imidlertid ikke dersom det i relasjonen har skjedd overgrep. Ved overgrep er dialogen brutt, og den kan derfor ikke utforskes. Hjelperen må da bytte rolle fra systemisk fagperson til «sosial kontrollør» (Frøyland, 2017, s.55-56).

Lang, Little og Cronen (1990) benytter begrepet *domener* til å belyse hvordan den profesjonelles nøytrale posisjon blir utfordret når man jobber etter et samfunnsmandat som krever at man må ta en moralsk stilling. Ideen domener ble først introdusert av Humberto Maturana (1928 - 2021). Et domene kan forstås som en kontekst, eller forståelsesramme som vi handler ut i fra. Maturana skiller mellom tre ulike domener som vi kan befinne oss i, men poengterer samtidig at vi handler i alle disse domenenene på samme tid; estetikkens domene, produksjonens domene og refleksjonens domene (Hårtveit & Jensen, 1999, s.104). I *estetikkens domene* har vår kulturelle bakgrunn sin plass. Våre religiøse og ideologiske rammer, følelser, holdninger og normer har sin forankring her. I følge Lang et al. (1990) kan estetikkens domene ses på som en ramme for de andre to domenenene. I *produksjonens domene* finnes det kun objektive sannheter. Virkelighetsoppfatningen innenfor dette området kaller Maturana for et univers (Lang et al., 1990). Lover, regler og mandater tilhører dette domenet. I dette domenet er det ikke rom for å problematisere de rammene som danner utgangspunktet for praksis (Hårtveit & Jensen, 1999, s.104). I *refleksjonens domene* finnes det ikke bare en sannhet. Dette området kaller Maturana for et multivers (Lang et al., 1990). Innenfor dette domenet preges man av nysgjerrighet og her er ulike virkelighetsoppfatninger likeverdige (Hårtveit & Jensen, 1999, s.104).

2.1.7 Forandring

Det systemiske perspektivet kan bidra til forandring gjennom et utvidet perspektiv på mennesker og problemer. Den systemiske praksisen passer i alle slags faglige samtaler der målsetningen er å samskape forandring til det bedre (Frøyland, 2017, s.17).

Den systemiske retningen opererer med to ulike former for forandring; førsteordens- og annenordens forandring (Watzlawick et al., 1996). Dersom vi tar utgangspunkt i et familiesystem kan vi si at en førsteordens forandring er en forandring som kan skje innenfor den selvforståelsen familien allerede har. Det vil si at et godt råd eller instruksjon som kommer utenifra systemet kan løse problemet. Når rådgivning og instruksjoner ikke er tilstrekkelig for å løse familiens problem kreves det en annenordens forandring. En annenordens forandring representerer en utvidelse eller forandring av forståelsesrammen. En familie må gjennom en annenordens forandring for å endre sine forestillinger om seg selv som en familie (Jensen &

Ulleberg, 2011, s.173). Det er ikke mulig å vite på forhånd om et problem krever en første- eller annenordens forandring. Det kreves at man forsøker å løse problemet først (Watzlawick et al., 1996).

2.1.8 Sosialkonstruksjonismen

I tillegg til sirkulær tenkning er sosialkonstruksjonismen også et perspektiv den systemiske tenkningen er inspirert av. Et sosialkonstruksjonistisk perspektiv legger til grunn ideen om at vi konstruerer vår forståelse av verden gjennom språket, i samspill med andre (Gergen & Gergen, 2005). De språklige konstruksjonene opprettholdes gjennom dialog mellom mennesker. Mening er bare mulig gjennom språket og det er språket som åpner for nye samhandlingsformer. Vi har ikke tilgang til en objektiv virkelighet, vi har kun vår *persepsjon* av den. Vår persepsjon er et produkt av våre tolkninger og konstruksjoner av virkeligheten. I tråd med dette perspektivet kan man si at diagnoser og behandlinger er språklige konstruksjoner. Anderson og Goolishan (1992) fremhever at det er språket som former hvordan vi forholder oss til virkeligheten. Dermed er det også språket som former hvordan vi forholder oss til problemer. Som en følge av dette mener de at problemer ikke kunne løses, men *opløses* dersom man snakker om dem på en annen måte.

Frøyland (2017, s.30) viser til at et slikt sosialkonstruksjonistisk perspektiv kan få stor betydning for hvilke holdninger vi har og hvilke handlinger vi utfører i vårt faglige arbeid. Dette perspektivet medfører at vi erkjenner at virkeligheten, til en viss grad, ser ulik ut for oss alle. Når vi er mindre sikker på at vi som fagpersoner vet best blir vi mindre insisterende, og det blir lettere å innta en «ikke-vitende» holdning. Med en «ikke-vitende» posisjon menes at terapeuten forsøker å legge til side sine forutinntatte holdninger eller ideer om hvordan problemet skal forstås eller løses. Det handler om å lytte og respondere ut i fra det unike som klienten representerer. Det mest sentrale er da klientens egne historier (Anderson & Goolishan, 1992). Genuin nysgjerrighet, åpenhet og interesse for deltakerne er viktige stikkord i forbindelse med den ikke-vitende posisjon. Det handler om å ikke forstå for fort og stille utvidende spørsmål der man ikke leter etter en spesiell retning.

2.1.9 Makt

I følge Michel Foucault er makt en dimensjon som alltid er til stede i mellommenneskelige forhold (Foucault, 1999). Jeg velger å omtale maktbegrepet spesielt da jeg anser det som høyst aktuelt når man snakker om opplevelsen av å jobbe med mennesker som er i behov av hjelp. I sosialt arbeid har den profesjonelle både en hjelper-og en kontrollfunksjon, og utøver derfor makt. Makten viser seg på ulike måter, både i strukturer, ved politisk makt, i diskurser og ikke minst i relasjoner. I følge Foucault skapes en underordning når disiplinering blir en del av kontakten. Det er derfor viktig med en med kritisk profesjonsutøvelse (Jensen & Ulleberg, 2011, s.73).

Som ansatt i barnevernet er man i besittelse av det Foucault kaller for tradisjonell makt (Jensen & Ulleberg, 2011, s.73-74). Denne makten er ofte synlig og personifisert. Det Foucault kaller moderne makt er imidlertid vanskeligere å få øye på. Denne skjuler seg i blant annet reklame, trender osv. Den moderne makten sniker seg inn i våre liv og fratar oss makten og friheten vår. Makten som er til stede i relasjoner kan ikke fjernes, men det er mulig å finne nye måter å forholde seg til den på (Foucault, 1999). Den som definerer innholdet i kommunikasjonen har kontroll over situasjonen (Ekeland, 2014, s.74).

Begrepet makt blir beskrevet ytterligere i kapittel 2.3, der barneverntjenesten som arbeidskontekst omtales.

2.2 Forståelse av konflikt

Å forstå konflikter er ikke noen enkel sak. Konflikter kan, som alt annet, studeres fra ulike perspektiver og synsvinkler. Det finnes ikke noen lettveit vei til å forstå fenomenet. Derfor kan det også være vanskelig å vite hvordan man skal håndtere konflikter (Ekeland, 2014, s.12-20). Ettersom denne studien tar sikte på familieterapeuters opplevelse av å arbeide med mellommenneskelige konflikter (nærmere bestemt foreldrekonflikter), er kategoriseringen *sosiale konflikter* et naturlig utgangspunkt for konfliktforståelsen denne studien tar utgangspunkt i. I følge Blandhol (2021, s.24) kan sosiale konflikter foregå mellom to personer, i grupper og mellom grupper. I tillegg kan våre indre konflikter spille en rolle for hvordan disse konfliktene oppstår og endrer seg. Det poengteres i den sammenheng at måten vi håndterer

våre indre konflikter på er viktig med tanke på hvordan vi evner å selvregulere oss i en sosial konflikt.

Nordhelle (2016) og Ekeland (2014) viser begge til faktorer vi kan se nærmer på for å forstå hvordan konflikter i relasjoner oppstår. Nordhelle peker blant annet på at graden av *avhengighet*. Når mennesker som er avhengige av hverandre oppfatter den andre som en trussel mot egne interesser og behov gir det grobunn for konflikt. Avhengighetsforholdet (som kan være følelsesmessig, økonomisk, sosialt eller praktisk) gjør at det den ene gjør eller ikke gjør får konsekvenser for den andre. Jo flere former for avhengighet det er mellom partene, jo mer utfordrende blir konflikten å håndtere (s.19). Ekeland viser til de involverte må oppleve seg berørt av faktorene *forskjeller* og *makt* for at en konflikt skal kunne oppstå (s.78). Ekeland beskriver videre at konflikter er dynamiske, aktiverer følelser og gjør noe med oss psykologisk. Konflikten kan derfor gjøre at vi oppfører oss på måter som kan oppfattes som ekstremt (s.145). Ekeland viser også til at et generelt kjennetegn ved konflikter er at dialogen mellom de involverte bryter sammen (s.170).

2.2.1 Konfliktbehandling

I følge Ekeland (2014) er *Konfliktbehandling* et bedre ord enn *konfliktløsning*. Dette da ordet *løsning* impliserer en ambisjon om at det settes punktum, og at motsetninger og spenninger forsvinner. Ordet *konfliktbehandling* kan lettere assosieres med et ønske om å lære å håndtere og leve med motsetninger fremfor at de skal løses (s.169). Blandhol (2021) viser til at det kan være hensiktsmessig å hjelpe mennesker i sosiale konflikter til å finne frem til måter å håndtere forventninger til hverandre (s.98). Blandhol refererer til begrepet «konfliktløsning i snever forstand» når man kun går inn for å løse et problem på overflaten, f.eks gjennom å inngå avtaler. Konfliktløsning i snever forstand er ikke alltid nok for å kunne håndtere konflikten på en god måte. Det vises i den forbindelse til at partene ofte, i tillegg, har behov for tiltak som retter seg mot å bearbeide opplevelser, gjenopprette krenkelser og reparere relasjoner (s.47).

2.2.2 Definisjon av konflikt og høykonflikt

I faglitteraturen synes det ikke å være enighet om en generell og samlende definisjon, men mange ulike definisjoner. Ekeland (2014) viser til følgende samlebetegnelse av sosiale konflikter:

Vi kan snakke om konflikt når forskjeller mellom mennesker som er avhengige av hverandre, oppleves som uforenelige og truende i forhold til egne behov og interesser, og når det skapes spenninger og følelser fordi en av partene opplever at den andre benytter makt for å påvirke situasjonen til sin egen fordel. (s.86)

Når man skal definere høykonflikt kan det være lettere å ta utgangspunkt i hva som kjennetegner disse konfliktene. Nordhelle (2016) viser til at høykonflikt nesten alltid preges av en gjensidig eller ensidig mistillit. Mistilliten kombineres gjerne med en manglende evne eller vilje til å se den andres perspektiv, i tillegg til ikke å ta ansvar for eget bidrag. Man kan se den negative innstillingen til den andre gjennom en gjennomgående vanske med å kommunisere konstruktivt. Språket som brukes virker konfliktopptrappende. Kritik og anklager er typiske kjennetegn ved konflikt. I tillegg kommer fiendtligheten til hverandre til uttrykk gjennom negative fortolkninger av hverandre. Partene har en helt ulik oppfatning av faktiske forhold og historiene preges av svart-hvitt tenkning (s.20-21).

2.2.3 Foreldrekonflikt

«Foreldrekonflikt» er en samlebetegnelse for saker der foreldre befinner seg i fastlåste, intense og langvarige konflikter som de ikke greier å løse på egen hånd (Bergman & Rejmer, 2017). Det handler ofte om at de ikke blir enige om hvor baret skal bo, samværsbrøk, barneoppdragelse og økonomiske forhold rundt barnet. Ekeland (2014) viser til at foreldrekonfliktens opprinnelse kan forklares med at foreldre som går fra hverandre ikke lykkes med å reforhandle avhengighetsforholdet, blant annet foreldrerelasjonen (s.70). Konfliktene er gjerne er vevd inn i all kommunikasjonen mellom foreldrene i de alvorligste tilfellene, slik at konfliktene utgjør selve mønsteret i familiens samspill (Rønbeck et al., 2010). Kvello (2015) viser til hvordan foreldre som er i en kronisk konflikt gjerne blir tappet for energi,

noe som medfører at de har mindre overskudd til å bruke på barnet sitt. Videre at disse foreldrene i liten grad greier å skjerme barnet for høylytte konflikter, unngåelser, avvisning og ignorering (s.368). Dersom disse mønstrene vedvarer mellom foreldrene kan det være svært belastende og medføre alvorlige konsekvenser for deres omsorgsevne og barnets omsorgssituasjon (Heggdalsvik, 2020).

2.2.4 Å være barn i høykonflikt

Det er meningen at familien skal representere noe stabilt og forutsigbart. Når barnets omsorgspersoner er i konflikt med hverandre er ikke familien et trygt sted (Ekeland, 2014, s. 27). Hellan og Borren (2015) viser til at foreldrekonflikter er en av de største risikofaktorene for negativ utvikling for barn. Kvello (2015) henviser til forskningslitteratur som viser at det er like skadelig å leve i en slik familiefungering, preget av langvarig konflikt mellom foreldre, som det er å leve med fysisk mishandling eller familievold. Fellesnevneren er at slike familiefungeringer er preget av skremmende, utmattende og krenkende samspill (s.368).

Konsekvensene for barnet kan være sammensatte, og vil avhenge av uttrykk, intensitet og innhold i konflikten (Nilsen et al., 2020). Sudland og Naumann (2021) refererer til studier som viser at barn som lever med høye og langvarige foreldrekonflikter har økt risiko for å utvikle depresjon og angst. I tillegg atferdsproblemer, rusmisbruk og lavere skoleprestasjoner enn andre barn. Noen forskningsfunn tyder også på at barna kan utvikle et dårlig forhold til foreldrene og at de selv har en forhøyet fare for å oppleve problematiske samlivsforhold som voksne. Rød et al. (2008) henviser til forskning som viser at barna i liten grad opplever seg sett og hørt av foreldrene sine. Måten foreldrene oppfører seg på fører til at barnet ikke får pause fra konfliktene. Barnet har et begrenset handlingsrom, og ikke mulighet til å beskytte seg mot konfliktene. Når bruddet er konfliktfylt, er risikoen stor for at barna får det vanskelig i årevis etterpå.

Barna er prisgitt de vurderingene de profesjonelle i hjelpeapparatet gjør av deres omsorgssituasjon (Heggdalsvik, 2020).

2.2.4.1 Triangulering

Nordhelle (2016) beskriver at konflikten gjerne øker i omfang og intensitet når foreldrene trekker inn støttespillere i konflikten, det som kalles triangulering. Hun mener det er typisk for høykonflikter at partene forsøker å skaffe seg velviljen til familiemedlemmer, venner, sakkyndige, barnevernsansatte eller andre som er involvert i familien (s.23). Dette er altså noe fagfolk i hjelpeapparatet bør være oppmerksomme på.

Barnet kan også bli rammet av triangulering. For et barn som er fanget i en lojalitetskonflikt mellom foreldrene før og under en bitter skilsmisse er det verste i situasjonen ofte ikke trianguleringsprosessen i seg selv, men at det ikke er trygt å kommentere på den, og dilemmaene som oppstår av den grunn (Vetere, 2019, s.252). Studier har vist at når store konflikter er resultatet av skilsmisse, kan barna bli brukt som «våpen» mellom foreldrene. Resultatet av dette kan bli at kontakten med den ene forelderen blir redusert eller opphører. Barna fanges av lojalitetskonflikter mellom foreldrene. Barnet kan oppleve å bli tvunget til å alliere seg med en av foreldrene og kan lide av den psykiske påkjenningen dette er. Begrepet «foreldrefiendtlighetssyndrom» blir brukt for å beskrive forhold hvor barnet er fiendtliggjort ovenfor den ene av foreldrene. Hjelpeapparatet bør være oppmerksom på at barnet kan være involvert i en prosess med demonisering og fremmedgjøring av den ene av foreldrene (Reiter et.al., 2014).

2.2.5 Å være konflikthjelper

Konfliktarbeid anses som et arbeid med følelser, sine egne, så vel som andres. Hjelperen har en etisk forpliktelse, og må derfor tåle med enn klienten. Det hører med til profesjonaliteten å kunne stå i konflikter sammen med dem, samtidig som man har kontroll over egne følelser (Ekeland, 2014, s.192).

Hjelperen har først og fremst ansvar for å gjøre det hen kan for å legge til rette for samarbeid med den andre. Den andre har et ansvar for å bruke det hjelperen tilbyr. Innen den systemiske retningen har man tro på klienten og systemets egne ressurser. Hjelperens oppgave blir å lokke disse ressursene frem. I dette ligger det en tro på at den som oppsøker oss har

kompetanse til å bruke det vi tilbyr, på en måte som passer deres liv (Frøyland, 2017, s.33). Konflikthjelperens rolle er også å forstå den enkelte parts virkelighet, og deretter hjelpe partene med å forstå hverandre. Dette for å utvide deres forståelse av virkeligheten (Nordhelle, 2016, s. 40).

2.2.6 Diskurser om konflikt

Foucault bruker begrepet diskurs både om ytringer og praksiser (Foucault, 1972). Begrepet brukes blant annet til å forstå hvordan ulike grupper vil utvikle diverse måter å forstå og omtale virkeligheten på. Vi snakker, føler og handler ut i fra den diskursen vi deltar i (Øfsti, 2010). Diskurser gjør noen «måter-å -se – verden» og noen «måter-å-være-i-verden» tilgjengelige, og andre måter utilgjengelige. Vi kan si at diskursene setter rammer, eller grenser, for hva som kan sies, gjøres og erfares i ulike relasjoner og kulturelle kontekster. Diskurser har derfor noe med maktforhold å gjøre ettersom dominerende diskurser foretrekker de versjonene av virkeligheten som legitimerer eksisterende maktrelasjoner og sosiale strukturer. Noen diskurser er så godt befestet i kulturen at de blir tatt for gitt og er vanskelige å utfordre (Kopperud, 2008).

I denne sammenhengen kan vi si at systemiske familieterapeuter er en gruppe som snakker, føler og handler ut i fra de diskursene som de deltar i og har tilgang på. Når en systemisk familieterapeut står ovenfor en foreldrekonflikt vil diskurser hen deltar i være bestemmende for hvilke intervensjoner som gjøres.

2.3 Barneverntjenesten

De fire familieterapeutene som har bidratt i denne studien, jobber i den kommunale barneverntjenesten, og derfor følger noe av rammeverket som utgjør deres arbeidskontekst.

Barneverntjenestens hovedoppgave er «å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid» (Barnevernloven §1-1). Barnevernloven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse.

Alle offentlige myndigheter har opplysningsplikt til barneverntjenesten dersom de blir gjort kjent med at et barn lever i en omsorgssituasjon som skader dets helse og utvikling. Når barneverntjenesten mottar en bekymringsmelding om et barn er de pliktig til å ta den på alvor, uavhengig av om foreldrene til barnet er i konflikt eller ikke (BLD, 2013). Dersom det viser seg at foreldrekonflikten får alvorlige konsekvenser for barnet gjelder barnevernloven (Kvello, 2015, s.368).

2.3.1 Barnevernets mandat i foreldrekonflikter

Barn som lever med foreldrenes fastlåste konflikter anses som en sårbar gruppe, og myndighetene har de senere årene fokusert på barnevernets ansvar for å hjelpe denne gruppen barn (Sudland og Neumann, 2021). Barneverntjenesten har imidlertid en begrenset myndighet i foreldrekonfliktsaker. Barneverntjenesten kan for eksempel ikke flytte et barn fra den ene forelderen til den andre, selv om dette vurderes til å være til barnets beste. Barneverntjenesten kan heller ikke fastsette eller stoppe samværsordninger. Dersom en av foreldrene selv henvender seg for å få hjelp kan imidlertid ikke barneverntjenesten avvise ved å henvise til at samværskonflikter faller utenfor barneverntjenestens myndighetsområde (BLD, 2013).

Rønbeck et al. (2010) viser til at foreldrekonflikter tidligere ikke ble ansett som barneverntjenestens ansvar, men som et anliggende for familievernkontorene og domstolene. De senere årene har dette blitt endret, i tråd med at vi har fått mer kunnskap om hvilken risiko det innebærer for barn å vokse opp i et miljø preget av alvorlige konflikter mellom foreldrene. I dag vet vi at konfliktene svekker foreldrenes omsorgsevne og skader barnets utvikling, samtidig som de forringer barnets livskvalitet og trivsel. På tross av nye retningslinjer, viser studier at ansatte i barneverntjenesten opplever at de trenger mer kunnskap om foreldrekonflikter (Rød et al., 2012). Undersøkelser fra flere land finner at foreldrekonflikter er komplekse og tidkrevende saker. De er med på å skape usikkerhet blant barnevernsarbeiderne om hva som er barnevernets mandat og hvordan de skal trekke en grense mellom gode og dårlige foreldrepraksiser (Sudland & Neumann, 2021).

Barneverntjenesten bør bruke sin barnevernfaglige kompetanse til å veilede foreldrene om hvordan konflikten dem i mellom kan få negative følger for barnet og vurdere ulike former for tiltak (BLD, 2013). Barneverntjenestens mulighet til å iverksette tiltak avhenger av hva saken gjelder og hva som er fastsatt etter barneloven, altså hvem barnet bor hos og hvem som har foreldreansvar. Dersom barneverntjenesten mener at en av foreldrene har god omsorgsevne og den andre ikke har det, må likevel dette løses med at foreldrene selv avtaler at barnet skal bo hos den som best kan ivareta barnets behov. Dersom de ikke greier å komme til enighet om en slik avtale, heller ikke med hjelp fra en mekler, kan en av foreldrene bringe saken inn for domstolen. Det påpekes at barneverntjenesten må være tilbakeholden med å bistå foreldrene med vanskelige juridiske grensedragninger. Barneverntjenesten kan også henvise foreldrene til et familievernkontor for å få råd og veiledning for foreldresamarbeid.

Barneverntjenesten kan vurdere at foreldrenes konflikt i seg selv er av en slik «intensitet og karakter» t den vil skade barnets utvikling. Dette være seg alvorlige mangler ved den daglige omsorgen, alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygget barnet trenger, eller om barnet blir utsatt for alvorlig mishandling og overgrep. I slike tilfeller kan barneverntjenesten fremme sak omsorgsovertakelse eller pålegge hjelpetiltak (barnevernloven, 1992). Skaden trenger ikke å ha inntruffet så lenge det er stor sannsynlighet for at en situasjon vil skade barnet dersom barnevernet ikke griper inn (NOU, 2012:5).

Kvello (2015, s. 366) hevder at en del barneverntjenester har et stort antall saker der konfliktnivået mellom foreldrene, i kjernefamilien eller i familiens sosiale nettverk er så høyt at det skader barna. Slike saker utgjør omkring halvparten av bekymringsmeldingene hos noen av landets barneverntjenester.

2.3.2 Forholdet mellom barneloven og barnevernloven

Ved samlivsbrudd er utgangspunktet at foreldre har avtalefrihet når det gjelder hvor barnet skal ha fast bosted, foreldreansvar og samvær. Dette er noe de aller fleste greier å bli enige om. Men, når det oppstår konflikter knyttet til disse områdene skal de løses etter reglene i barneloven (barneloven, 1981). Dersom foreldrenes konflikter får en negativ effekt på deres omsorgsevne kan det være behov for bistand fra barneverntjenesten.

Det har vist seg å være vanskelig for barneverntjenesten å vurdere hvilke spørsmål som faller under barneloven, og hva som etter barneloven er foreldrenes oppgave å løse (BLD, 2013). Veileder 06/2013 *forholdet mellom barnevernloven og barneloven* ble utarbeidet med mål om å gi ansatte i barneverntjenesten kunnskap om hvordan de kan håndtere foreldrekonfliktsaker på en god og forsvarlig måte. Veilederen redegjør blant annet for hvordan barnevernloven og barneloven virker i forhold til hverandre, og hvilke oppgaver barneverntjenesten har i tilfeller hvor barn lider under foreldrenes konflikt.

2.3.3 Familieterapeut i barneverntjenesten

Etter å ha undersøkt barnets totale omsorgssituasjon kan barneverntjenesten tilby foreldrene hjelpetiltak i form av råd og veiledning. Flere av landets barneverntjenester har egne ansatte familieveiledere som tilbyr råd og veiledning. Familieveilederne jobber etter et mandat fra saksbehandlere i barneverntjenesten. I barnets tiltaksplan er det beskrevet hva som er målet med råd-og veiledningstiltaket (Bufdir, 2020). Johnsen & Torsteinsson (2012) beskriver at en familieveileder har til hensikt å arbeide målrettet med familier og barn, hvor arbeidet som utføres bærer preg av struktur, progresjon og utvikling.

Med familieterapeut mener jeg en som har studert familieterapi og er ansatt som familieveileder i den kommunale barneverntjenesten. Familieveilederen skal blant annet «fremme positiv utvikling, tilknytning og endring for barn, ungdom og deres familier gjennom familieveiledning, styrking av foreldrekompetanse, utviklingsstøttende samspill, samt individuelle samtaler med den enkelte etter behov» (Olkawska et al. ,2020). Dette arbeidet skal være i tråd med vedtak og tiltaksplan etter Barnevernloven og er som oftest et frivillig hjelpetiltak. For å få jobb som familieveileder i den kommunale barneverntjenesten stilles det per i dag ikke noe lovfestet krav til kompetanse (NOU 2016:16).

3 Metode

I dette kapittelet gjøres det rede for studiens metodologi. Aller først beskrives den vitenskapsteoretiske forankringen i studien, forskningsdesign og hvordan jeg i praksis har gått frem i arbeidet med studien. Det vises så til hvilken metode jeg har brukt til å analysere de kvalitative intervjuene- en metode inspirert av Interpretative Phenomenological Analysis (IPA). Til slutt blir det redegjort for studiens reliabilitet, validitet og etiske hensyn jeg har tatt i prosessen.

3.1 Fenomenologisk-hermeneutisk vitenskapelig ståsted

I denne studien har jeg søkt etter informantenes subjektive opplevelser og tanker om fenomenet jeg skal forske på. Av den grunn har jeg valgt å forankre studien i et fenomenologisk og hermeneutisk vitenskapsteoretisk ståsted. Å ha et fenomenologisk-hermeneutisk utsyn på verden vil si å ha en grunntanke om at vi alle har våre ulike oppfatninger og at vi fortolker verden ut i fra tidligere erfaringer (Thagaard, 2013).

Fenomenologien ble grunnlagt som filosofi av Edmund Husserl (1859-1939) på 1900-tallet. Fenomenologi har siden den gang blitt videreutviklet og brukes i dag, i kvalitativ forskning, som et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut i fra aktørens egne perspektiver (Kvale & Brinkmann, 2015, s.45). Fenomenologisk metode brukes for å studere verden slik mennesker oppfatter den (Johannessen et al., 2016, s.78). Målet med denne metoden er å gi en nøyaktig beskrivelse av intervjupersonenes egne perspektiver og opplevelser. Det understrekes at ett og samme fenomen oppleves individuelt ut fra hver persons interesser, bakgrunn og forståelse.

Filosofen Hans-Georg Gadamer (1900 – 2002) anses som den som har utvidet hermeneutikkens bruksområde, fra å handle om litterær analyse til å handle om hvordan vi mennesker fortolker verden. Hermeneutikk er ikke en metodisk fremgangsmåte, men et grunnleggende trekk ved mennesket (Krogh, 2014). «Den hermeneutiske sirkel» brukes til å

forklare hvordan vi mennesker veksler mellom deler og helhet for å forstå meningen av noe, f.eks av en handling eller en historie (Kvale & Brinkmann, 2015, s.237). Denne «sirkelen» viser også hvordan man i møte med andre kan endre sin forståelse av et tema.

Ved å ta utgangspunkt i et fenomenologisk-hermeneutisk vitenskapelig ståsted er jeg bevisst at de jeg snakker med ikke har en lik forståelse av temaet som meg. Jeg forsøker etter beste evne å være bevisst min egen forforståelse og være nysgjerrig på familieterapeutenes perspektiver og opplevelser. I tillegg er jeg bevisst at jeg endrer min forståelse av temaet i prosessen når jeg leser transkripsjonen av intervjuene flere ganger. Dette i tråd med den hermeneutiske sirkelen som illustrerer nettopp hvordan man endrer sin forståelse og får en ny forståelse som endrer forforståelsen. I analysen forsøker jeg å forstå meningen av et fenomen gjennom en gruppe menneskers øyne. Dette med utgangspunkt i allerede eksisterende teorier.

3.2 Kvalitativ tilnærming

I tråd med mitt vitenskapelige ståsted har jeg valgt en kvalitativ tilnærming til studien. En kvalitativ tilnærming er godt egnet til å innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, og særlig fortolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet. Ved å velge denne tilnærmingen ønsker man å få frem nyanserte beskrivelser gjennom ord og ikke tall (Kvale & Birkmann, 2015, s. 46-47). Ved å ha en kvalitativ tilnærming ønsker jeg altså å oppnå en innsikt i familieterapeutenes livsverden. Dette gjennom å høre etter hvordan de beskriver sine opplevelser og artikulere handlingsvalgene de tar. Det er underforstått at familieterapeutene er underlagt diskurser, maktrelasjoner, ideologier eller oppfatninger som er bestemmende for handlingene deres. Beskrivelsene som fremkommer vil derfor ikke være helt subjektive (Kvale & Birkmann, 2015, s. 20).

3.3 Kvalitativt forskningsintervju

Da jeg ønsket å innhente så mye informasjon som mulig om hvordan det oppleves å jobbe med foreldrekonflikter, fra et begrenset antall familieterapeuter, valgte jeg kvalitativt

forskningsintervju som metode. Ved å bruke denne typen intervju er det viktigere å skaffe et relevant utvalg av informanter fremfor å skaffe mange (Johannessen et al, 2016, s.112).

På grunn av at jeg allerede hadde bestemt meg for å benytte en analysemetode inspirert av IPA, valgte jeg å legge opp til et semistrukturert livsverdenintervju. IPA studier gjennomføres ved bruk av semistrukturerte intervjuer (Landridge, 2006). I følge Kvale og Brinkmann (2015) er et semistrukturert livsverdenintervju godt egnet når man skal forstå temaer fra dagliglivet ut i fra intervjupersonens egne perspektiver. I et slikt type intervju skapes kunnskap i samspill, eller interaksjon mellom intervjuperson og intervjuer (s.47-49). Det er derfor underforstått at jeg som intervjuer og familieterapeutene jeg intervjuet agerte ovenfor hverandre og påvirket hverandre i intervjusettingen.

3.4 Utforming av intervjuguide

I forkant av intervjuene utformet jeg en intervjuguide som bestod av fire temaer/ åpne spørsmål. Spørsmålene rammet inn noen få bestemte tema der målet var å få så mye relevant informasjon fra de jeg skulle intervjuer. Samtidig var det viktig for meg å tilrettelegge for en mest mulig dynamisk samtale. «Et godt intervju bør bidra tematisk til produksjon av kunnskap og dynamisk til å fremme en god intervjuinteraksjon» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 163). mitt mål var å forsøke å lede familieterapeutene inn på bestemte temaer, men ikke bestemte meninger om disse temaene. Jeg ønsket å få frem nyanserte beskrivelser av hva de opplever og føler, videre hvordan de handler. Jeg ønsket å få tak i *hvorfor* intervjupersonene opplever og handler som de gjør.

I tillegg til de fire overordnede emnene, forberedte jeg noen konkrete spørsmål. Blant annet: «kan du beskrive hvordan det er for deg å jobbe med foreldrekonflikter? Og «hvilke verdier tror du kommer tydeligst frem når du arbeider med konflikter?». Jeg hadde også noen hjelpespørsmål som kunne virke inviterende med tanke på å utdype videre. Eksempler på disse: «Kan du utdype?», «hva tenker du om det?» og «hvor har du denne kunnskapen fra?». Målet mitt var å belyse temaene så omfattende som mulig og få detaljerte beskrivelser som tyknet informantens fortelling.

I forkant av gjennomføring av de fire intervjuene som inngår i studien gjennomførte jeg et pilotintervju. Jeg fikk under dette intervjuet testet ut hvordan intervjuguiden fungerte i praksis. Dette ga meg nyttige erfaringer, og veileder hjalp meg med å revidere noen av spørsmålene. Blant annet ble noen av spørsmålene omformulert til å være mer åpne i starten og mer spesifikke mot slutten av intervjuet. Åpningsspørsmålene ble lagt opp til å skulle fremkalle mest mulig spontane beskrivelser, hvor intervjupersonene selv presenterte det de opplever som hoveddimensjonene ved foreldrekonflikt i barnevernkonteksten.

Da dette var min første erfaring med å være i en intervjuer-rolle var pilotintervjuet også nyttig med tanke på at jeg fikk kjent- og øvd på denne rollen. Jeg oppdaget under pilotintervjuet at noen av spørsmålene mine kunne fremstå som noe utydelige. Denne oppdagelsen gjorde at jeg under de «ordentlige» intervjuene hadde med meg en økt bevissthet på å formulere meg tydelig intervjupersonene ikke skulle bli usikre på hva jeg spurte etter. Under transkriberingen av pilotintervjuet ble jeg også bevisst på at jeg raskt fylte stillhet i samtalen med fyllord som «mm». I overgangen fra muntlig til skriftlig form ble jeg bevisst at dette kan virke hemmende på resonnementene til den som intervjues.

Etter gjennomlesning av transkripsjonen av pilotintervjuet og tilbakemeldinger fra veileder så jeg at spørsmålene i intervjuguiden i det store og hele fungerte med tanke på å få informasjon om intervjupersonens antakelser, fortolkninger og opplevelser av å jobbe med foreldrekonflikter i barneverntjenesten.

3.5 Utvalg og rekruttering

I en kvalitativ undersøkelse er målet å sitte igjen med et materiale som inneholder rikelig informasjon om det som skal undersøkes, og gjerne med flere variasjoner uten at datamaterialet er for omfattende. Det foreligger imidlertid ikke noen øvre eller nedre grense for antall intervjuer som skal gjennomføres (Johannessen et al, 2016, s.112). Som ny i forskerrollen syntes jeg det var utfordrende å vite på forhånd hvor mange intervjuer jeg skulle gå for. Jeg vurderte antall frem og tilbake da jeg var redd for å ende opp med for lite dyptgående data. Jeg fryktet også å sitte igjen med mer datamateriale enn jeg hadde tid og ressurser til å håndtere og analysere. Etter å ha lest om utvalgsriterier i litteraturen og

diskutert med min veileder kom jeg til slutt frem til at jeg ville rekruttere og gjennomføre fire eller fem intervjuer. Dette i tråd med Smith et al. (2009) sin anbefaling knyttet til antall intervjuer i en IPA- studie.

Jeg gikk så i gang med en strategisk utvelgelse av informanter. Strategisk utvelgelse vil si at jeg først bestemte meg for hvilken målgruppe som måtte delta for at jeg skulle få samlet nødvendige data (Johannessen et al, 2016, s.115). Det neste steget var å velge ut hvilke personer fra målgruppen jeg ønsket skulle delta i undersøkelsen.

Da IPA er en egnet metode til å undersøke et spesifikt fenomen på dypet (Smith et al, 2009) valgte jeg et så homogent utvalg som mulig – systemiske familieterapeuter ansatt i kommunal barneverntjeneste. Jeg ønsket at intervjupersonene enten hadde studert familieterapi- og systemisk praksis, eller hadde god kjennskap til den systemiske tenkemåten på andre måter. Jeg ønsket også at intervjupersonene minimum skulle ha en videreutdanning i familieterapi (tilsvarende to år) og arbeidet som familieterapeut i minimum tre år etter endt utdanningsforløp. Hovedkriteriet var at intervjupersonene måtte inneha relevant kunnskap og erfaring med foreldrekonflikter i barnevernkonteksten.

Jeg var kjent med at mange barneverntjenester har egne tiltaksteam der det jobber familieterapeuter, og sendte derfor ut informasjonsskriv til slike team i flere kommuner. Jeg brukte også mitt profesjonelle nettverk til å komme i kontakt med mulige intervjupersoner. Det var gjennom mitt profesjonelle nettverk jeg fant frem til alle intervjupersonene som deltar i denne studien. Jeg har i alt gjennomført fem intervjuer, hvorav ett pilotintervju. Pilotintervjuet har jeg utelatt fra analysen på grunn av den nære relasjonen mellom oss.

Anonymiteten til alle intervjupersonene ble ivaretatt i overgangen til skriftlig form. Navnene er ikke intervjupersonenes ordentlige navn. Alder og år i barneverntjenesten oppgis i intervaller. Alle intervjupersonene bor og arbeider på Østlandet.

Presentasjon av intervjupersonene:

Navnekode	kjønn	alder	stilling	År i barneverntjenesten
Nina	Kvinne	Mellom 30 og 40	familieveileder	Mellom 5 og 10 år
Aisha	Kvinne	Mellom 50 og 60	familieveileder	Mellom 25 og 30 år
Turid	Kvinne	Mellom 40 og 50	familieveileder	Mellom 1 og 5 år
Jennifer	Kvinne	Mellom 30 og 40	familieveileder	Mellom 5 og 10 år

3.6 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført over en periode på syv uker høsten 2021. Alle intervjupersonene (heretter: familieterapeutene) fikk mulighet til å velge hvor intervjuet skulle foregå. Dette for å legge til rette for at de skulle føle seg mest mulig avslappet og trygg i intervjusituasjonen. To av familieterapeutene valgte å møte meg hjemme hos seg selv, mens to valgte å møte meg på sitt respektive arbeidssted.

Jeg startet intervjuet med å fortelle litt om formålet, og valgte å spare noe av informasjonen til slutten. Dette i tråd med Kvale og Brinkman (2015, s.160) sin anbefaling om å ikke gjennomgå all informasjon i forkant, da det kan oppleves som overveldende med en stor mengde informasjon i starten. Før selve intervjuet startet åpnet jeg imidlertid opp for spørsmål, slik at familieterapeutene kunne adressere eventuelle uklarheter. Ingen av familieterapeutene kom med spørsmål i denne innledende fasen. Alle intervjuene ble tatt opp på en lydopptaker (diktafon), og lagret på en sikker måte.

For å gjøre intervjusamtalen tilgjengelig for analyse ble den muntlige samtalen omdannet til skriftlig tekst gjennom transkribering (Kvale & Birkmann, 2015, s.204). Jeg valgte å transkribere hvert av intervjuene på egenhånd for å fordøye materialet best mulig. Dialekter ble i transkripsjon endret til bokmålsform for å ivareta anonymitet.

Jeg forsøkte å skape god kontakt med familieterapeutene ved å lytte oppmerksomt og vise interesse og respekt for det de delte. Jeg var også bevisst på at jeg ønsket å bruke pausene i samtalene aktivt. Dette i håp om at dersom jeg tillot pauser ville familieterapeutene få god tid til å assosiere og reflektere, og til å bryte tausheten selv med viktig informasjon (Kvale & Brinkmann, 2015, s.167). Jeg forholdt meg stort sett til rekkefølgen på spørsmålene intervjuguiden, men frigjorde meg også fra denne der det kjentes naturlig.

I etterkant av intervjuene satte jeg av tid til at familieterapeutene skulle ha mulighet til å si noe om sin opplevelse av intervjusituasjonen. Jeg erfarte da at flere av familieterapeutene kom med mer relevant informasjon etter at jeg hadde skrudd av lydopptakeren. I ettertid tenker jeg at jeg burde latt lydopptakeren være påskrudd også under den siste delen for ikke å gå glipp av informasjon som var relevant for mitt prosjekt.

3.7 Analysemetode

Til analysen av intervjuene har jeg brukt en metode inspirert av Interpretative Phenomenological Analysis (IPA). Denne tilnærmingen er fenomenologisk i form av at den har fokus på hvordan mennesker gir mening til hendelser eller opplevelser knyttet til emnet som studeres. Metoden tar utgangspunkt i at mennesker har relativt stabile erkjennelser, tro eller skjemaer som kan nås gjennom et intervju eller andre metoder som for eksempel fokusgrupper eller åpne spørreskjemaer. Intervjuerens rolle er å prøve og komme så nære som mulig intervjupersonenes opplevelser gjennom å bruke en ideografisk tilnærming (Dallos & Vetere, 2005, s. 58). Med ideografisk menes at man først jobber med det individuelle, før man beveger seg mot det generelle (Smith et al., 2009).

I analyseprosessen har jeg tatt utgangspunkt i Dallos og Veteres (2005, s.59-60) stegvise måte å gjøre det på:

1. Hver transkripsjon av intervjuene leses i detalj flere ganger
2. Lete etter overordnede temaer. Dette gjøres ved å lage en marg på begge sider av transkripsjonen. I venstre marg noteres det nøkkelord og setninger, eller betydningen av en del av teksten kan oppsummeres. Den detaljerte tilnærmingen til linje for linje-koding brukes ikke. Det noteres hvilken intervjuperson som tilhører

hver enkelt gode. Dette til hjelp i analysen av likheter og forskjeller mellom intervjupersonene.

3. Margen til høyre brukes til å kommentere mine slutninger, antakelser og reaksjoner på teksten. Spesielt eventuelle koblinger til eksisterende teori.
4. Når hele transkripsjonen har blitt kodet ved hjelp av de to margene, listes alle kodene til venstre opp kronologisk for å se etter sammenhenger mellom kodene. Kodene sorteres så i henhold til eksisterende teori og min kliniske erfaring.
5. De grupperte kodene gis en kategoritittel som blir de nye temaene. I tillegg kan slutninger i høyre marg grupperes separat for å hjelpe forskeren med å tydeliggjøre skjevheter i sine antakelser og bruk av implisitt teori. Dette for en selvrefleksiv analyse. Det å forstå hvordan våre antakelser har en potensielt skjult innflytelse på vår tilnærming til materialet, analyse og tolkning er avgjørende for en IPA-studie. IPA-tilnærmingen teoretiserer imidlertid ikke selvrefleksivitet som en prosess. Dette er imidlertid nyttig for å hjelpe leseren med å tolke funnene og vurdere studiens pålitelighet.
6. De fremvoksende temaene kan nå grupperes i overordnede temaer, og hvis ønskelig, grupperes igjen i hovedtemaer. Hvert tema kan navngis ved å bruke den tolkede kommentaren som er brukt i høyre marg. Det oppfordres til å bruke fullstendige og beskrivende navn på disse kategoriene/temaene. Hvert nivå av analysen bør forankres i teksten, og det bør være mulig å finne direkte sitater for å understøtte.

Jeg leste alle intervjuene to til tre ganger før jeg startet å notere i venstre marg. Etersom familieterapeutene hadde flere interessante uttalelser, ble marginen bestående av mye tekst. Jeg ble av den grunn sittende igjen med et bredt spekter av nøkkelord, sitater, oppsummeringer og meningsfortetninger. Jobben med å kode tok derfor ganske lang tid.

For å holde fokuset på problemstillingen, skrev jeg denne på en lapp som lå i min synsvidde. Dette var svært nyttig ettersom jeg til stadighet hadde behov for å navigere etter å ha havnet på «avveie».

3.8 Validitet og reliabilitet

Reliabilitet henviser til hvor pålitelig resultatene av undersøkelsen er, og *validitet* vil si hvorvidt en intervjustudie undersøker det den er ment til å undersøke (Kvale & Birkmann, 2015, s.137). Jeg vil her beskrive hvordan jeg har forsøkt å sikre en god kvalitet på studien.

Et viktig hensyn å ta i denne sammenhengen er at en kvalitativ forsker bruker seg selv som redskap til datainnsamlingen. Det er av den grunn ikke noen andre som har eksakt samme erfaringsbakgrunn vil ingen kunne tolke dataene på samme måte (Johannessen et al., 2016, s.230). Med dette i tankene har jeg forsøkt å sikre en god kvalitet på studien gjennom å vise transparens knyttet til hvordan jeg har tenkt og hvilke veivalg jeg har tatt gjennom hele forskningsprosessen. På den måten kan leseren følge med og vurdere og følge beslutningene som er tatt.

Det at jeg er godt kjent med konteksten det forskes på er med på å styrke studiens validitet - «det er vanskelig å forstå et fenomen uten å kjenne til konteksten» (Johannessen et al., 2016, s.230).

Før intervjuene hadde jeg en plan om å styrke studiens troverdighet gjennom å be intervjupersonene lese igjennom de ferdige transkripsjonene. Dette for å få bekreftet resultatet, eventuelt rettet opp misforståelser. Jeg lyktes imidlertid ikke med dette i praksis da to av familieterapeutene uttalte at de ikke ønsket å få tilsendt transkripsjonen av intervjuet. De andre to fikk ikke denne muligheten da jeg glemte å legge frem dette som en mulighet.

Jeg forsøker også i denne studien å sikre validitet gjennom å vise til hvordan resultatene jeg har kommet frem til kan overføres til liknende fenomener. Min hensikt med studiet er altså ikke bare å få innsikt i systemiske familieterapeuters opplevelse av å jobbe med foreldrekonflikter. En undersøkelses overførbarhet dreier seg om hvorvidt man lykkes med å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som er nyttige også på andre områder enn det som studeres (Johannessen et al., 2016, s.231). Denne overførbarheten avhenger altså av om jeg greier å ta de kodede opplysningene jeg har funnet ut i fra den helheten de inngår i.

I tillegg til det oversående, viser jeg til hvordan mine funn bekreftes av andre forskere i tilsvarende undersøkelser, samt eksisterende teori på området. Dette er med på å styrke studiens bekræftbarhet, og dermed også kvalitet. «Bekræftbarheten kan styrkes dersom forskeren gjør en vurdering av om fortolkningene støttes av annen litteratur» (Johannessen et al., 2016, s.232).

3.9 Etske hensyn

Som forsker må man tenke igjennom etikken i alle stadier av forskningen fra begynnelse til slutt (Kvale & Brinkmann, 2015, s.97). Det er mitt etiske ansvar som forsker å rapportere kunnskap som er så sikker og verifisert som mulig.

Etske problemstillinger oppstår når forskningen direkte berører mennesker, spesielt ved datainnsamlingen. Jeg har fulgt de generelle forskningsetiske prinsippene, som man kan lese om på de nasjonale forskningsetiske komiteene sin hjemmeside <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/generelle/>.

Jeg som forsker har gjennomgående forsøkt å tenke igjennom hvordan temaer belyses, uten at det får etiske uforvarlige konsekvenser for enkeltmennesker, grupper av mennesker eller hele samfunn (Johannessen et al, 2016, s.84-85).

Per Nerdrum (1998, gjengitt av Johannessen et al., 2016, s. 85), viser til at det er særlig tre typer hensyn som en forsker må tenke igjennom:

1. Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi
2. forskerens plikt til å respektere informantens privatliv
3. forskerens ansvar for å unngå skade

Familieterapeutene som deltok i studien min fikk på forhånd tilsendt et informasjonsskriv om studien og sine rettigheter per mail, samt et samtykkeskjema (se vedlegg 2 og 3). Jeg sørget for at alle intervjupersonene, i tillegg, fikk muntlig informasjon om dette. Blant annet at de kunne trekke seg på hvilket som helst tidspunkt, med mindre analyseprosessen var påbegynt. Deltakerne skal kunne kontrollere hvorvidt informasjonen om dem skal gjøres tilgjengelig for

andre, og de skal være sikre på at jeg som forsker ivaretar konfidensialitet og ikke bruker opplysningene slik at deltakerne kan identifiseres (Johannessen et al, 2016, s.85- 86).

Studien er godkjent av NSD, se vedlegg 1.

4 Presentasjon av funn

Denne studien handler om hvordan systemiske familieterapeuter, ansatt i barneverntjenesten, opplever sitt arbeid med foreldre i konflikt. I dette kapitlet presenteres funnene jeg kom fram til i analyseprosessen.

Jeg har til sammen intervjuet fire systemiske familieterapeuter ansatt i kommunal barneverntjeneste, som tidligere beskrevet under 3.5 *utvalg og rekruttering* i metodedel. Alle er utdannede familieterapeuter og jobber som familieveiledere ved relativt store barneverntjenester i Østlandsområdet. Familieterapeutene refereres til ved følgende fiktive navn: Jennifer, Turid, Aisha og Nina.

Alle familieterapeutene fikk innledningsvis i intervjuet spørsmål om hvilken kunnskap de har om foreldrekonflikt. Flere av familieterapeutene viste til at de opplever å ha fått med seg en del teoretisk kunnskap fra familieterapiutdanningen. Noen viste også til kursing gjennom jobben av typen «hvordan jobbe i høykonflikt». En fellesnevner for familieterapeutene er at de opplever å ha opparbeidet seg mesteparten av kunnskapen gjennom praksiserfaring, og at de kontinuerlig tilegner seg nye måter å møte problematikken på.

Gjennom bruk av analyse, inspirert av IPA, har jeg kommet frem til fire hovedfunn. Disse funnene presenteres med underkategorier.

Funn 1: Påvirkning på ulike måter i arbeidet med foreldrekonflikter

- Kroppslige reaksjoner
- Påvirkning profesjonelt
- Påvirkning privat
- Refleksiv bevissthet og transparens er viktig

Funn 2: Fastlåste mønstre

- «Vi skal ut av den domstolen»
- Når intervensjoner ikke leder til varig endring
- Kategoriseringer som forklaring

Funn 3: «Til barnets beste»

- Definisjonsmakt
- Konfliktenes påvirkning på foreldreferdighetene
- Å være barnets allierte
- Barnet har hovedrollen i endringsprosessen, men involveres sjelden i samtaler
- Tiden virker ikke til barnets beste

Funn 4: Samarbeid internt og eksternt

- Unngå at en blir sittende med «svarteper»
- Samarbeid mellom barneverntjenesten og familievernkontoret

4.1 Funn 1: Påvirkning på ulike måter i arbeidet med foreldrekonflikter

Familieterapeutene forteller at de opplever å bli påvirket av arbeidet med foreldrekonflikter. De konstaterer også å ha opplevd fysisk ubehag og frustrasjon i møte med disse familiene. Videre beskriver de en opplevelse av at både det profesjonelle- og det private livet deres påvirkes. Alle uttrykker, på ulikt vis, at de er bevisste at de også påvirker familiene de er i kontakt med.

4.1.1 Kroppslige reaksjoner

Flere av familieterapeutene forteller at de opplever «foreldrekonfliktsakene» som de mest belastende sakene å jobbe med. Jennifer beskriver belastningen på denne måten, «Det er disse sakene som får meg raskest til å gå inn til kollegaer og være frustrert [...] at man kan gråte og rive seg i håret, fordi det er så tungt å stå i» (linje 333-335).

Turid sammenligner de kroppslige reaksjonene hun får i samtaler med foreldre i konflikt med det å ha en muntlig eksamen. Hun får et adrenalinkick og blir klam i hendene.

Der og da kjenner jeg at jeg blir litt med og får adrenalin og, ikke fordi jeg synes det er noe gøy for det er det ikke, det er jo kjempefælt egentlig, at de sitter der og... jeg blir veldig aktivert og får litt sånn energi der og da, men når jeg går der i fra så går det kanskje en halvtime eller noe så blir jeg sånn «ååh» og kjenner at jeg er svett liksom. For selv om hodet kanskje har takla det greit det som har blitt sagt eller observert så har kroppen min allikevel kjent det, at det har dirra i lufta da. (linje 253-259)

Én familieterapeut forteller at det hender at hun bruker egne kroppslige reaksjoner fra et møte til neste møte. Dette med en baktanke om at det kan bidra til noe konstruktivt i prosessen. Hun understreker i den sammenhengen at hun er påpasselig med å ikke projisere egne reaksjoner over på foreldrene. Turid forteller at hun blir glad for at hun får en reaksjon, «jeg er på en måte blitt litt herda, så jeg er på en måte glad for at jeg får en reaksjon

for det er også et tegn på at jeg ikke er helt kynisk. At jeg faktisk kjenner det da. Så det mener jeg jo bare er et godt tegn» (linje 275-277).

4.1.2 Påvirkning profesjonelt

Samtlige av familieterapeutene uttrykker at de opplever arbeidet med foreldrekonflikter som krevende og energitappende. Turid meddeler at hun er glad for at hun ikke jobber kun med høykonfliktsaker, «hvis jeg hadde sittet med to- tre slike tunge samtaler om dagen, da hadde jeg blitt helt utslitt. Så det er greit at det ikke er hver dag det er sånn» (linje 259-261).

Flere av familieterapeutene forteller at de stadig opplever å bli «sugd inn» i konflikter og bli stående mellom foreldrene. De forklarer også det kan oppleves belastende å være vitne til at foreldrene snakker til hverandre på en lite respektfull måte. Nina beskriver det på denne måten;

Folk synes det er vanskelig å jobbe med, det påvirker en fordi det ofte er så hardt, det kan være så veldig brutalt mot den andre, at atferden til de involverte kan være så krenkende, det tillates å snakke så veldig lite pent om. Det er ganske hardt å sitte i.
(linje 298-303)

Familieterapeutene fremhever at det kan oppleves som hardt å være i samtale med foreldre som oppfører seg lite respektfullt ovenfor hverandre. En av familieterapeutene meddelte imidlertid at hun ikke opplever å bli så påvirket av «høy temperatur» i samtalen. Hun trekker frem at en forutsetning for det er at hun greier å distansere seg godt nok fra det som skjer i rommet. En måte å distansere seg på er å tenke på at foreldrenes ufine atferd er et uttrykk for at de har det vondt. Familieterapeutene deler også at de har erfaring med at noen mennesker påvirker dem mer enn andre. Det er noen mennesker som «kommer under huden» på dem, og andre de i større grad klarer å holde mer avstand til.

Flere trekker frem at det kan være vanskelig å holde et overblikk i samtalene når de opplever å bli «sugd inn» i konflikten. Det fremkommer at noen av familieterapeutene opplever å bli slitne av de konstante beskyldningene frem og tilbake. Sliten av å bli dratt i to forskjellige

retninger samtidig som de skal holde fokuset på barnet. Noen bruker også ord som «dratt» og «strekt» for å beskrive hvordan de kan føle seg i veiledningsprosessen.

Alle familieterapeutene forteller at de har et ideal om å fremstå som nøytrale for foreldrene at de ikke tar parti. En av familieterapeutene forteller at hun, allerede før hun møter foreldrene, forbereder seg på at hun mest sannsynlig kommer til å holde mer med den ene enn den andre, «jeg er kjempebevisst på at de minst mulig skal oppleve det fordi det vil jo bare blusse opp konflikten enda mer hvis den ene føler at den får medhold på en måte» (Jennifer, linje 174-178). Det fortelles imidlertid om at den nøytrale posisjonen er krevende å holde på når det stadig kommer motstridende informasjon fra foreldrene. De beskriver at påtrykket fra foreldrene i perioder kan være så stort at det blir slitsomt å forholde seg til telefonen og mail da det kommer en kontinuerlig strøm av informasjon fra foreldrene. Jennifer forklarer det på denne måten «De som er veldig på kan gjøre at jeg nesten ikke orker å se på telefonen og sjekke mail, fordi det hele tiden kommer nye ting fra de som man på en måte må håndtere eller se på» (linje 324-327).

Flere av familieterapeutene forteller at de kan kjenne på usikkerhet knyttet til hvor de skal starte i strukturene når de blir satt i kontakt med en ny familie med foreldrekonflikt. Samtlige meddeler at de skulle ønske at de hadde mer kompetanse på hvordan å håndtere foreldrekonflikter. Flere har inntrykk av at det samme gjelder for deres kolleger. Det fremkommer også at flere ser at de kan ha litt for høye krav til seg selv. At de vil så gjerne «få det til» slik at familien skal få det bedre. Bedre enn det kanskje er realistisk å få til. Flere av familieterapeutene forteller at de ofte stiller seg spørsmål om arbeidet de legger ned egentlig er hjelpsomt for familien.

4.1.3 Påvirkning privat

Samtlige av familieterapeutene forteller at de merker at privatlivet blir påvirket av jobben, spesielt i perioder der de jobber mye med høykonflikt. Familieterapeutene beskriver ulike tegn i hverdagen som de mener kommer av påvirkning fra høykonfliktsakene på jobb. For eksempel fremhever en av familieterapeutene at hun har kortere lunte og mindre kapasitet til å møte det som er på hjemmebane. Nattesøvnen kan også bli påvirket, ettersom man blir

liggende å tenke på om man har gjort det riktige. Jennifer forteller at hun opplever en frustrasjon rundt å ikke strekke godt nok til, «Jeg kjenner noen ganger på utmattelse, ikke nødvendigvis utbrenthet men frustrasjon, men det å ikke strekke til» (linje 303-307). Én annen forteller at hun, i perioder, ser ekstra godt rundt seg og er på vakt når hun er ute, fordi hun ikke orker tanken på å møte disse foreldrene på fritiden sin.

Flere av familieterapeutene forteller at de beskytter seg selv og verner om privatlivet sitt på ulike måter, og at de har gjort seg noen erfaringer om hva som fungerer best for seg. En familieterapeut viser til at hun bevisst velger hvilken familie hun besøker på slutten av arbeidsdagen. Det er viktig for henne å bearbeide og snakke med kolleger etter at hun har vært i samtale med familier i konflikt. På den måten får hun det ut av eget system. Hun beskriver også ritualer som å ta en fysisk dusj, for å mentalt «dusje av seg» andres problemer.

4.1.4 Refleksiv bevissthet og transparens er viktig

Selv om påvirkningen familieterapeutene opplever fremstilles noe lineært ovenfor, forteller alle at de er opptatte av det sirkulære i veiledningsprosessen. Alle familieterapeutene snakker om selvrefleksivitet og hvordan de tenker at deres eget levde liv påvirker veiledningsprosessen. Det snakkes om at den refleksive bevisstheten er hjelpsom med tanke på å huske å være nysgjerrig nok på hver og en, slik at de unngår å «forstå for fort». I tillegg at de er bevisste på hvordan deres egne meninger kan virke styrende på samtalen. Flere av familieterapeutene forteller at det er utfordrende å være tilstrekkelig nysgjerrig på alle involverte og samtidig holde styr på egne tanker.

Samtlige forteller om at familieterapistudiet har ført til at de har endret syn på sin egen rolle som hjelper. At de i større grad ser på seg selv som en del av systemet og endringsprosessen. De beskriver at utdanningen har ført til at de ser flere muligheter for endring, sammenlignet med før studiet. Før utdanningen var det lettere å legge ansvaret på foreldrene alene når det ikke skjedde noen bevegelse. Nå som de opplever å være en aktiv del av systemet deler ansvaret med familien. Jennifer beskriver at hun på den ene siden ser fler muligheter for endring og at dette er spennende. På den andre siden er det mer krevende da hun i større grad også opplever seg som «fastlåst» sammen med familien.

Det som er litt krevende med å utdanne seg til familieterapeut er at tidligere var det lettere å legge det veldig på de, men nå har jeg lettere for å se at det handler ikke om de, det er jeg som ikke kommer videre, det er jeg som ikke finner en annen vei. Det er jo spennende, men det er fryktelig krevende også. Det kan jo være lettere å bare legge det på foreldrene på en måte. Men det gjør det jo også på veldig mange måter spennende fordi man vet at det finnes på en måte ingen begrensninger da. Det er ikke noe å gi opp på mange måter. (Jennifer, linje 485- 492)

Transparens i møte med familiene er også noe flere av familieterapeutene sier de er opptatt av.

En av familieterapeutene trekker spesielt frem det allmennmenneskelige med å være i konflikt. Hun forteller at hun ofte kan kjenne seg igjen i mye av det foreldrene forteller. Videre at hun kan få tanker om at hvem som helst kunne havnet i en lignende situasjon.

Det er ofte så gjenkjennelig det begge parter forteller[...]og det som skaper de reaksjonene. Og det kjenner jo man seg selv igjen i, i noen ting da...at jeg kunne gjort akkurat det samme, men jeg håper jeg aldri havner der. (Nina, linje 316-324)

4.2 Funn 2: Fastlåste mønstre

Familieterapeutene bruker stadig ordet «fastlåst» for å beskrive samhandlingsmønstrene mellom familiemedlemmene når de snakker om foreldrekonflikter som fenomen. Flere viser til at den dominerende historien til foreldrene er at ekspartneren er svært vanskelig å forholde seg til. Det pekes også på at de ser at denne historien typisk styrkes over tid fordi de stadig opplever å få bekreftet historien sin. Familieterapeutene finner det utfordrende å komme utenfra systemet for å hjelpe de med å se ting ut i fra den andres perspektiv. Det fremkommer også at familieterapeutene opplever at foreldrene har en grunnholdning som tilsier at de har liten tro på at samarbeidet rundt felles barn skal endre seg til det bedre.

Familieterapeutene er samstemte i at de opplever at barneverntjenesten ofte får de familiene som strever aller mest. Flere viser til at disse familiene ofte har vært innom andre instanser. Videre at psykologer og andre fagpersoner har jobbet med dem over tid og ikke har lyktes med å hjelpe dem ut av de destruktive og fastlåste mønstrene.

4.2.1 «Vi skal ut av den domstolen»

Fremfor å være en «dommer» som skal ta avgjørelser på hvem som har rett og hvem som har galt, på bakgrunn av foreldrenes «bevismateriale», uttrykker flere av familieterapeutene at de etterstreber å hjelpe foreldrene med å holde et felles fokus på barnets behov.

Jeg prøver å virkelig tenke at vi skal ut av den der domstolen, fordi jeg opplever at de ofte er opptatt av hvem som har rett og hvem som har feil. Jeg prøver å hjelpe dem med å komme ut av den tankegangen og styrer veldig over på barnet. (Jennifer, linje 179-181)

Familieterapeutene beskriver alle at de ser det som sin oppgave å passe på at samtalen mellom foreldrene holder et fokus på barnet, og at hendelser i fortiden holdes utenfor samtalen. Dette for å sikre at samtalen holder seg på et konstruktivt nivå. Videre at de i møte med disse foreldrene er spesielt opptatt av å holde en tydelig struktur på samtalene, nettopp for unngå slike «avsporinger» knyttet til fortid og hvem sin historie som er mest sann. Det å legge til rette for å holde samtalen mellom foreldrene på et nøytralt nivå, uten å anklage hverandre, kan synes som et ideal for alle familieterapeutene.

Fremfor å være en som tar avgjørelser på hvem som har rett og hvem som har galt uttrykker også flere av familieterapeutene at de ønsker å hjelpe foreldrene med å forstå seg selv og egne reaksjoner bedre. I arbeidet sitt har de fokus på å synliggjøre positive egenskaper hos begge foreldrene, og erfaring med at dette fungerer i praksis. Nina beskriver det slik; «når begge parter er innforstått med at vi jobber sånn nå, at vi må prøve å ha en tilnærming til hverandre som er mer vennlig, så synes jeg det i hovedsak at det har vært positivt» (linje 113-115).

Familieterapeutene er samstemte i at de ønsker å fremstå som nøytrale ovenfor foreldrene, men at det som veileder er lett å bli dratt inn i historiene som fortelles om den andre forelderen. Det vises til at det kan være vanskelig å avbryte foreldrenes fortellinger om den andre med å si at det kun skal fokuseres på nåtid og fremtid. Jennifer beskriver det slik; «når det er alvorlig det de forteller, så må man jo også høre dem ut» (linje 240). Det fremkommer altså at familieterapeuten i hovedsak ønsker å være en nøytral hjelper som ikke tar parti. Likevel føler hun seg forpliktet til å høre ut historier om fortiden, ettersom det kan være grunn til bekymring for barnets omsorgssituasjon hos den andre forelderen.

4.2.2 Når intervensjoner ikke leder til varig endring

Intervjupersonene beskriver hvordan de eksperimenterer, tester ut ulike tilnærminger, prøver, lykkes, feiler og prøver på nytt. Videre at det kan være vanskelig å være sikker på at arbeidet som har blitt lagt ned har ført til varig endring for familien. Flere av familieterapeutene viser til at de har erfart at familier går tilbake til gamle mønstre, også når de en tid har vist for barneverntjenesten at de kan samhandle på en mer konstruktiv måte. Dette gjør at barneverntjenestens bekymring vedvarer. Familieveilederne er samstemte i at de opplever frustrasjon over ikke å kunne hjelpe familiene videre og ut av det fastlåste kommunikasjonsmønsteret. Det fremkommer at intervensjoner ikke fungerer som de ønsker på de mest fastlåste familiene, «jeg har prøvd ut de ulike retningene innenfor familieterapien, ulike teknikker, og jeg syntes ikke det heller har fungert i de mest fastlåste familiene» (Jennifer, linje 122-125).

Familieveilederens oppgave er ikke bare å hjelpe disse familiene med å komme ut av fastlåste kommunikasjonsmønstre, men de skal også fortløpende vurdere om foreldrene nyttiggjør seg godt nok av veiledningen de mottar. Denne vurderingen baseres på om det kan vises til endring i praksis. Dersom veilederne ikke ser tilstrekkelig endring i kommunikasjonsmønsteret mellom foreldrene må de foreslå andre tiltak. Turid beskriver det slik, «dersom man ser at foreldrene ikke klarer å lytte og slutte å hyle og skrike og slå løs på hverandre, så må en vurdere om barna kan bo der da» (linje 339-341). Det fremkommer her at konsekvensen av at det ikke skjer noen endring i praksis kan være at barneverntjenesten fremmer sak om omsorgsovertakelse.

Flere av familieterapeutene undrer seg over om de som veileder eventuelt påvirker endringsprosessen negativt, eller bidrar til å opprettholde konflikten. Det beskrives at disse tankene spesielt melder seg når det fastlåste mønsteret vedvarer. Det poengteres at barneverntjenesten ofte ikke er inne lenge nok for å kunne se om de vurderingene og intervensjonene som er tatt faktisk er til hjelp for disse familiene. Aisha uttrykker dette på denne måten, «jeg får ikke vite før om 5 eller 10 år om det jeg kom med var rettferdig for familien» (linje 231-232).

4.2.3 Kategoriseringer som forklaring

Det fremkommer i intervjuene at det er ulik tankegang rundt dette med hvor lenge man kan jobbe med fastlåste samhandlingsmønstre uten positive resultater. Noen sier at de tenker 1,5 år, mens andre forholder seg til 2-3 år. Implisitt sies det at dersom man ikke oppnår resultater etter en gitt tidsfrist må det være en årsak til dette. Årsaken kan være at en av foreldrene har en diagnose som gjør at han eller hun er ekstra utfordrende å samarbeide med. «Vi har blitt enige på kontoret om at hvis vi jobber over 1,5 år og vi ikke ser noe endring, så mener vi at det er personlighetstrekk som slår inn» (Aisha, linje 175-180). Flere av familieterapeutene meddelte at de tenker at en mulig årsaksforklaring til vedvarende fastlåste samhandlingsmønstre kan være at én av foreldrene har en personlighetsforstyrrelse. Videre at dette ses på som en faktor som er med på å opprettholde konflikt. Det ble imidlertid vist til ulike «tidsfrister» for når de tar med dette aspektet inn i tankene rundt tiltaket. Det vises også til gode erfaringer med at det oppstår en bevegelse i positiv retning dersom den med diagnosen får behandling.

4.3 Funn 3: «Til barnets beste»

Alle familieterapeutene fremhever at arbeidet som legges ned sammen med foreldrene skal være til barnets beste, og at de jobber aktivt med å kontinuerlig løfte frem barnets perspektiv for foreldrene. Familieterapeutene belyser hvordan de ser at konflikten påvirker foreldreferdighetene. I tillegg til å gi foreldrene informasjon om skadevirkninger for barn med å leve i konflikt, går en stor del av arbeidet ut på å hjelpe foreldrene med å finne løsninger

som skjerner barna for konflikt. Det dreier seg om å etablere eller reetablere foreldreferdigheter hos foreldrene. Familieterapeutene beskriver det som en førsteprioritet i arbeidet at barna skal slippe mer unna konflikt. Ut i fra familieterapeutenes uttalelser kan det imidlertid synes som at barna sjelden involveres direkte i samtaler sammen med foreldrene.

Det fremkommer at familieterapeutene er opptatte av den makten de besitter i form av sin rolle, samt hvordan de ser at denne makten kommer til uttrykk i endringsprosessen. Dilemma knyttet til tidsbruk i veiledning løftes også frem.

4.3.1 Definisjonsmakt

Familieterapeutene omtaler makt på ulike nivåer i beskrivelsen av arbeidet sitt. Barneverntjenestens makt til å definere problemer og sette premissene for samarbeidet nevnes spesielt. Familieterapeutene beskriver barneverntjenesten som noe ufrivillig for foreldre, noe som påvirker maktforholdet. «Ingen ønsker å oppsøke barnevernet [...] det er dette med maktaspektet, alle reglene, at de blir stemplet som litt dårlige foreldre» (Aisha, linje 92-93). Det beskrives her en tydelig maktforskjell i samarbeidet allerede før samarbeidet starter. Familieterapeutene forteller at familiens hjelpebehov gjerne er definert av saksbehandler i barneverntjenesten i forkant av at det etableres kontakt mellom familien og de som familieveiledere. Hjelpebehovet blir definert i en skriftlig «bestilling» til familieveilederne.

Målsetningen med tiltaket er definert av barneverntjenesten, og er ofte «lavere konfliktnivå» og «bedre situasjonen for barnet» [...] det skal gå an å ha et samarbeidsklima som er bedre for barnet, og gjerne involvere barnet i å fortelle litt om hva som skjer slik at man ser helheten». (Nina, linje 239-247)

Utgangspunktet for arbeidet til familieterapeutene er altså at barneverntjenesten har definert et mål for veiledningstiltaket på forhånd.

Flere av familieterapeutene viser til at de er bevisste på at de gjerne lager seg en forforståelse av familiens situasjon gjennom å lese saksdokumenter. Noen av familieterapeutene forteller i

den sammenhengen at de forsøker å ikke la seg farge for mye av skriftlig dokumentasjon før de har møtt familien. I kontaktperioden ønsker samtlige familieterapeuter å stille med et åpent sinn og har et mål om å være lydhøre til foreldrenes egne tanker om målsetting. Det fremkommer at foreldrenes mål ofte kan vise seg å være noe ulikt fra barneverntjenestens definisjon av hva som skal «fikses». Samtlige av familieterapeutene forteller også at de forsøker å hankses med definisjonsmakten gjennom å være transparente i møte med klientene. De etterstreber å være åpne om at de både har en hjelperrolle og en vurderingsrolle.

Turid viser til begrepet «gjest i folks liv» som hun har med seg fra familieterapiutdanningen og delte tanker rundt at hun tror at innholdet ville vært noe annerledes dersom studiet het *familieterapeut i barneverntjenesten*; «for vi må, selv om vi har respekt for folks liv, være mer tydelig og håndfast» (linje 397-402). Det beskrives her at barnevernkonteksten krever og tillater at man definerer problemet for folk. Samtlige av familieterapeutene slår fast at de ser seg nødt til å være mer styrende for barnas del, spesielt når foreldrene ikke er enige i barneverntjenestens bekymring for barnets omsorgssituasjon. De opplever også å være i et spenningsfelt mellom et normativt og et ikke normativt perspektiv i arbeidet sitt. I kraft av sin utdanning er de fagpersoner som sitter med ekspertkunnskap om hva som er «barnets beste». Det poengteres at i barnevernkonteksten så er noe faktisk riktig og noe feil, i motsetning til noen retninger innen familieterapien. Samtidig fremkommer det at familieterapeutene er opptatte av å kartlegge familieforholdene gjennom å være nysgjerrige på hvordan den enkelte ser på sin situasjon. Videre hjelpe dem til å finne iboende ressurser i systemet.

4.3.2 Konfliktens påvirkning på foreldreferdighetene

Familieterapeutene beskriver at de ser at foreldreferdighetene gjerne blir dårligere som en følge av foreldrekonflikten, sammenlignet med hvordan ferdighetene var forut foreldrekonflikten. Det vises til at mange av foreldrene ofte vurderes til å være gode nok omsorgspersoner hver for seg. Men, når de ikke greier å skjerme barnet for foreldrekonflikten vurderes barnas omsorgssituasjon til å være ikke god nok. Det vises til at det erfaringsvis er vanskelig for foreldrene å komme frem til nye og gode omsorgsløsninger for barna, samtidig

som de strever med egne vanskelige følelser. Konflikten tar så stor plass at det går ut over omsorgen barnet mottar.

Aisha forteller at hun ofte kan se at foreldrene sliter med mange indre stressfaktorer og at det kan være vanskelig å komme i posisjon til å jobbe direkte med foreldreferdighetene, «jeg opplever at det er mye annet grums som må jobbes med før man kan jobbe med foreldreferdighetene» (linje 113-117).

Foreldrenes manglende evne til å skjerme barnet for egne følelser var et gjentakende tema i alle intervjuene. Familieterapeutene ser at kommunikasjonen mellom foreldrene ofte går via barnet. Noen foreldre greier å la være å «sverte» den andre forelderens ovenfor barnet. I hvilken grad foreldrene greier å skjerme barna for konflikten inngår i hvordan barneverntjenesten vurderer foreldrenes foreldreferdigheter.

Familieterapeutene forteller at de er opptatte av å hjelpe foreldrene å bli bevisst hvor skadelig det er for barn å leve med foreldre som er i konflikt. De bruker mye tid på en type opplysnings- og informasjonsarbeid. Noen foreldre kan bli overrasket ved gjennomgang av konsekvenser konflikten har for barna. Flere av familieterapeutene meddelte at de opplever foreldrekonflikt som så komplekst og omfattende at de ikke har ressurser eller tid til å gå i detalj for å fylle alle mangler.

En av familieterapeutene viser til at hun synes de verste tilfellene av foreldrekonflikt er der hun ser at barnet blir med i «konfliktdansen» og allierer seg med en av forelderens mot den andre.

4.3.3 Å være barnets allierte

Flere av familieterapeutene kommer med beskrivelser som kan tolkes som et opplevd ansvar for å løse foreldrenes konflikt på vegne av barnet. I kraft av sitt mandat har de tatt et standpunkt om at de er på parti med barnet. Turid sier det på denne måten, «jeg prøver å tenke at jeg kommer inn som en alliert med barna» (linje 322 -323).

Samtlige av familieterapeutene benytter ordet «trist» til å beskrive hvordan de ser på barnets situasjon. Det vises til at de bruker sin egen opplevelse av ubehag ved å være vitne til foreldrenes konflikt til å sette seg inn i hvordan det kan oppleves for barna. Flere av familieterapeutene forteller om et kroppslig ubehag, som beskrevet under funn 1. Ubehaget utløses hos dem selv når foreldrene snakker til hverandre på en ufin måte og har et fiendtlig kroppsspråk rettet mot hverandre. Nina forklarer det på denne måten «noen ganger er det ikke så gøy å sitte i det rommet når begge parter er der, og se hva som utspiller seg der, fordi jeg tenker at hvis det er det barnet ser, som jeg noen ganger ser, så er det ganske ugreit da» (linje 151-157). Familieterapeutene er enstemmig i at det er til barnets beste å gripe inn når foreldrene ikke greier å oppføre seg ovenfor hverandre.

Flere av familieterapeutene meddeler at de tenker at de må gå litt utenfor sitt mandat dersom de skal kunne bidra til å løse konflikten. Noen ganger ser seg nødt til å utføre et stykke arbeid som de mener tilhører familievernkontorets arbeidsområde. Dette begrunnes med at det er til barnets beste å hjelpe foreldrene med å komme til et sted der de er mer mottakelig for veiledning knyttet til barnets omsorgsbehov. Flere av intervjupersonene poengterer blant annet at de ofte ser at foreldrene er i behov av å bearbeide brudd. Det vises samtidig til at dette anses som en tidkrevende prosess og at barnet ikke nødvendigvis har tid til å vente på at foreldrene skal sette deres omsorgsbehov på vent. Løsningen kan da bli at barneverntjenesten må bruke sin makt ovenfor foreldrene ved å ta grep. Aisha beskriver det på denne måten «barnet har ikke tid til å vente, hvis foreldrene ikke greier å løse det så må vi løse det for dem» (linje 220- 230).

4.3.4 Barnet har hovedrollen i endringsprosessen, men involveres sjelden i samtaler

Alle familieterapeutene uttrykker at det er barnet som har hovedrollen i endringsprosessen, og at alle valg underveis gjøres med mål om at barnet skal ha en god nok omsorgssituasjon. De har fokus på familiens situasjon som helhet. Tankegangen om at barna har det bra dersom foreldrene har det bra er fremtredende. Flere av familieterapeutene forteller at de tenker at

de hjelper barnet best gjennom å gi foreldrene veiledning «Når jeg jobber som kliniker så er fokuset barnet, men jeg må jobbe via foreldrene» (Aisha, linje 81-82).

Noen av familieterapeutene meddelte at de sjelden legger opp til familiesamtaler der barnet er med. De har tanker om at de skulle ha invitert barna inn i samtaler med foreldrene i flere tilfeller enn det som gjøres per i dag. Mangel på tid trekkes frem som et hinder for dette. Det fremkommer også at det oppleves som et hinder at det er en utfordring å kunne sikre seg, på forhånd, at foreldrene greier å skjerme barnet god nok for konflikten i en familiesamtale. Turid uttrykker dette på denne måten; «utfordringen med å ha familiesamtale der barna også er med er å sikre seg at foreldrene greier å holde seg innenfor trygge rammer» (linje 480-488).

4.3.5 Tiden virker ikke til barnets beste

Familieterapeutene beskriver en tosidighet når det gjelder tid. Samtlige snakker om en mangel på tid til å gjøre et grundig nok arbeid med foreldrene, men også risikoen med å bruke for mye tid med foreldrene slik at barnet må leve unødvendig lenge i konflikten.

Flere av familieterapeutene forteller at de opplever at foreldrekonfliktsaker er spesielt tidkrevende. De har stramme tidsfrister å forholde seg til og at dette medfører stress. Det vises også til målet om at barna skal få det bedre kjappest mulig for å unngå at de skal måtte fortsette å leve i foreldrenes konflikter. Flere av familieterapeutene forteller at de føler på et press knyttet til at det er mye endring som skal skje innenfor et gitt tidsperspektiv. Videre at de ser at dette passer dårlig for de foreldrene som trenger å bearbeide vanskelige opplevelser og jobbe med seg selv for at de skal kunne bli tilgjengelig for veiledning knyttet til å løse konflikten.

En av familieterapeutene forteller at hun har erfaring med at familieveiledere og saksbehandlere utfyller hverandre når det er spørsmål om barnet har mer tid etter at veiledningsprosess har pågått en stund. Hennes erfaring viser at det gjerne er familieveilederne som er pådrivere for at det skal gis mer tid for å prøve litt til med foreldrene, mens saksbehandlerne ofte argumenterer for at barnet nødvendigvis ikke har tid til å vente enda lenger på at foreldrene skal løse konflikten.

Det fremkommer altså en slags tosidighet knyttet til barneverntjenestens tidsfrister. Flere av familieterapeutene meddeler at de har tro på å bruke tid, men viser også til at tiden kan være et onde for barnet dersom foreldrene gis for mange sjanser.

Barneverntjenesten gir tid, noen ganger gis foreldrene flere år med tiltak [...]vanskelig fordi man blir glad i og kjent med foreldrene og ser at dette kommer til å ta mye tid[...] samtidig ser man at barna begynner å fungere dårligere og vise tegn til at de blir påvirket på en dårlig måte. (Turid, linje 414-426)

Det vises til at en av måtene familieterapeutene benytter for å jobbe mer effektivt er å være mer styrende i samtaler med foreldre i konflikt, sammenlignet med i samtaler med familier med andre problematikker. Dette begrunnes med at barna ikke har tid til at det skal jobbes sakte med foreldrene.

Alle familieterapeutene er inne på at de skulle ønske de hadde mer tid til rådighet. Både med tanke på å ha tilstrekkelig tid i prosessen med familien, men også ha tid og rom for å teste ut ulike terapeutiske tilnærminger. Flere av familieterapeutene vier mindre oppmerksomhet til hvordan foreldrene har det og deres indre enn de skulle ønske. Dette da det prioriteres å jobbe med de temaene som berører barnet direkte i den tiden som er til rådighet. Det vises til erfaringen av at spesielt «storfamiliekonseptet» kan krasje litt med barnevernkonteksten når det kommer til hva som er nok tid. De forteller at et typisk timeantall som familien får vedtak på er 2-3 timer i uka og at dette ikke er nok tid til å invitere bestemødre, onkler og andre i familiesystemet inn i samtaler.

Familieterapeutene er jevnt over samstemte når det kommer til forståelsen av at konflikthåndtering kan ta lang tid. De har erfaring med at nettopp tid har vært det som har hjulpet foreldrene med å løse konflikter, «noen ganger er det som skal til for å løse konflikten litt mer tid (Jennifer, linje 273-275).

4.4 Funn 4: Samarbeid internt og eksternt

Alle familieterapeutene fremhever betydningen av internt og eksternt samarbeid for å kunne hjelpe familier rammet av foreldrekonflikt. De beskriver på ulike måter at de både opplever muligheter og vanskeligheter med tverretatlig samarbeid.

4.4.1 Unngå at en blir sittende med «svarteper»

Flere av familieterapeutene fremhever nytten av å være to familieveiledere til stede i samtaler med foreldre i konflikt. Både for egen del og for familiens del. Det fremheves at man ved å være to sikrere bedre at alle opplever seg hørt;

Man bør kanskje jobbe to i slike saker. Jeg har opplevd det som nyttig i alle fall. Sikrer på den måten bedre at begge blir hørt, eller alle dersom det er flere [...] unngår da at en føler at man blir sittende med svarteper. (Nina, linje 306-308)

De forklarer at å være to familieveiledere til stede i samtaler er til hjelp for å holde den nødvendige distansen til konflikten, og ikke la seg «suge inn». Videre at det er hjelpsomt med et blikk utenifra på seg selv fra en kollega slik at man lettere kan se seg selv som en del av systemet.

Flere av familieterapeutene uttrykte at det ikke finnes noen fasit på hvordan man skal jobbe med foreldrekonflikt, og at man av den grunn trenger å jobbe flere sammen.

4.4.2 Samarbeid mellom barneverntjenesten og familievernkantoret

De fleste alvorlige foreldrekonfliktene familieterapeutene jobber med blir meldt fra familievernkantorene. Det vises til at familieterapeutene er av den oppfatning at de får de familiene som har de mest fastlåste samspillsmønstrene. Dette underbygges med at familievernkantoret allerede har prøvd over en viss tid, uten å lykkes med å hjelpe familien med å bryte det destruktive kommunikasjonsmønsteret. En fellesnevner for disse sakene er at konfliktene allerede har pågått over lang tid.

Aisha forteller at de på hennes arbeidsplass snakker om at familievernkontoret har en lettere oppgave enn de i barneverntjenesten når det kommer til høykonflikt. Dette da familievernkontoret kan sende familien til barneverntjenesten dersom de ikke kommer noen vei. Barneverntjenesten har ikke den samme muligheten til å henvise videre. «Vi har en intern spøk om at familievernkontoret har lettere oppgaver enn barneverntjenesten» (linje 239-245). En annen av familieterapeutene forteller imidlertid at hun også henviser familier til familievernkontoret.

En familieterapeut forteller at hun tenker at barneverntjenesten i teorien ikke skal tilby parterapi, men at det ofte ender opp med å bli annerledes i praksis, «vi driver ikke med parterapi i barnevernet egentlig, men det blir jo ofte det likevel» (Turid, linje 168-169). Flere av intervjupersonene forteller at de opplever at foreldrene trenger terapi knyttet til egne følelser før de er mottakelige for veiledning knyttet til barnas omsorgssituasjon. De opplever tidvis at de utfører et stykke arbeid som tilhører familievernkontorets mandat.

En familieterapeut opplever at familievernkontoret ofte venter for lenge med å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten, og at konflikten har rullet å bli mer fastlåst enn den hadde trengt å være. For å forhindre dette har hun tanker om at det i barneverntjenesten er potensiale til å få til et bedre samarbeid med familievernkontorene rundt disse familiene.

Flere av familieterapeutene mener at barneverntjenesten har bedre tilgang på informasjon om familien, enn det familievernkontoret har, som gir en bedre innsikt i familiedynamikken. Dette da barneverntjenesten har en plikt til å snakke med barnet, i tillegg besøke familien på hjemmebane. Barneverntjenesten har derfor et bedre utgangspunkt for å få et større helhetsbilde av familiens situasjon. Det vises til at familievernkontoret stort sett kun har tilgang på informasjon som familien selv velger å dele.

Det fremkommer at det oppleves som nyttig å samarbeide med flere instanser i de alvorlige sakene, da det er flere «vitner» som ser det samme. Videre at tverrfaglig samarbeid gir bedre muligheter til endring siden man jobber flere sammen mot et felles mål.

5 Diskusjon

Mitt ønske for denne studien var å forstå hvordan systemiske familieterapeuter, ansatt i kommunal barneverntjeneste, opplever å arbeide med foreldrekonflikter. Målet var at familieterapeutenes beskrivelser skulle bidra til en bedre forståelse av hvordan det oppleves for familieterapeuter i barneverntjenesten å være i denne rollen. I tråd med den fenomenologiske forståelsen legges det i denne diskusjonen til grunn at ett og samme fenomen oppleves individuelt ut i fra hver persons interesser, bakgrunn og forståelse. Det vil si at Turids, Jennifers, Aishas og Ninas unike opplevelser ikke kan «dras under én kam». Jeg har imidlertid sammenfattet likhetstrekk i beskrivelsene og håper at disse funnene kan være med på å belyse eventuelle behov for justeringer i praksisfeltet.

De fire presenterte hovedfunnene har blitt til ved hjelp av familieterapeutenes beskrivelser og mine tolkninger og punktueringer. Hvert av funnene tar utgangspunkt i hvordan familieterapeutene forstår foreldrekonflikt som fenomen og hvordan de opplever sitt arbeid med problematikken.

Jeg vil i det følgende presentere funnene kronologisk og drøfte disse med relevant teori og funn fra tidligere forskning. Mitt hovedperspektiv i drøftingen er det systemiske.

5.1 Påvirkning på ulike måter i arbeidet med foreldrekonflikter

Denne studien viser, i likhet med tidligere studier, at foreldrekonfliktsaker oppleves som komplekse og emosjonelt krevende for hjelperen (Gingstad & Wathne, 2017; Sudland, 2019; Olkowska et al., 2020).

Det fremkommer at alle familieterapeutene opplever å bli påvirket på en eller annen måte, både personlig og profesjonelt, av arbeidet med foreldrekonflikter. Samtlige beskriver også hvordan denne påvirkningen kommer kroppslig til uttrykk hos dem. Det å ha en refleksiv bevissthet knyttet til hvordan de blir påvirket av og selv påvirker de de snakker med utpeker seg også i denne studien. Det samme gjør viktigheten av å vise transparens i møte med de man snakker med.

I et systemisk perspektiv kan man si at man som hjelper ikke kommer utenom å bli påvirket av klientene sine. Dette da man tenker at man som hjelper blir en del av klientsystemet og derav inkluderes i det sirkulære samspillet som utspiller seg i samtalerommet (Jensen & Ulleberg, 2011). På lik linje med at en hjelper gir familien feedback, mottar også hjelperen feedback fra familien. Det er ikke mulig for hjelperen å stå upåvirket på utsiden av familiesystemet.

I det første undertemaet *kroppslige reaksjoner* beskriver flere av familieterapeutene hvordan de opplever å bli påvirket kroppslig av å snakke med foreldre i konflikt. Turid sammenligner de kroppslige reaksjonene hun opplever med å gå opp til muntlig eksamen- adrenalinkick og klam i hendene. Isdal (2017) skriver om hvordan vi mennesker fra naturens side er skapt til å ta inn over oss andre menneskers lidelse (s.18-29). Når vi er vitne til andres lidelse og reaksjoner vil det utløses kroppslige reaksjoner i oss som gjør oss klare til kamp eller flukt. Med utgangspunkt i dette biologiske perspektivet kan vi også si at det er umulig, som familieterapeut, å stå upåvirket på utsiden av en familie i konflikt. En familieterapeuts kropp vil reagere som om hen er personlig berørt av konflikten.

Familieterapeutene som deltar i min studie forteller at de opplever egne følelser og kroppslige reaksjoner som belastende, men også som noe positivt. Belastende på den måten at de kan kjenne på psykisk-og fysisk utmattelse i etterkant av samtaler. På den positive siden løftes det frem at de kroppslige signalene oppfattes som informasjon om at de er engasjerte i klientene sine. Det vises i den sammenheng til at de også leser egne reaksjoner som bevis på at de ikke har blitt «kyniske». Det fremkommer også at noen finner det nyttig å benytte egne reaksjoner inn i veiledningene med foreldrene. Ekeland (2014, s.85) sier at det å jobbe med konflikt er å samtidig arbeide med følelser, sine egne, så vel som andres. Han viser også til at følelser representerer et budskap om engasjement og motivasjon. Terapeuten kan velge å kanalisere dette engasjementet til konstruktive veier ut av konflikten.

Den første litteraturen som handler om hvordan hjelpere og terapeuter blir påvirket av jobben sin kom ikke før på slutten av 90-tallet. Isdal (2017, s. 28) refererer til Charles Figleys bok *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized* (1995) og Pearlman & Saakvitnes bok *Trauma and the Therapist: Countertransference and Vicarious Traumatization in Psychotherapy with incest Survivors* (1995). Denne forskningen viser til at det å jobbe med mennesker er en særskilt belastende

jobb. I det andre undertemaet i denne studien *påvirkning profesjonelt* fremkommer det at familieterapeutene til tider opplever å bli «sugd inn» i foreldrenes konflikt, og at dette medfører at de mister overblikket på samtalen og metablikk i prosessen. Familieterapeutene beskriver hvordan de dras mellom foreldrene som ønsker å ha terapeuten på sitt «lag». Flere forteller at de er oppmerksomme på at konflikten mellom foreldrene kan eskalere dersom de oppfattes som partisk. Ut i fra et systemisk perspektiv kan man si at familieterapeutene snakker om at de forsøker å fremstå som multipartisk samtidig som de er bevisste på å unngå å bli «triangulert» inn i samtalen. Dette er i tråd med teori som sier at konflikter gjerne øker i omfang og intensitet når foreldrene trekker støttespillere inn i konflikten (Nordhelle, 2016). Familieterapeutene forteller at de er opptatt av å fremstå som mest mulig nøytral ovenfor foreldrene, samtidig som de ønsker at begge skal føle seg sett og anerkjent i samtaler. Ekeland (2014, s.212) skriver om nettopp dette dilemmaet som familieterapeutene i min studie beskriver: på den ene siden må de anstrenge seg for å se verden ut i fra begge foreldrenes perspektiv. På den andre siden må de passe på å ikke bli «fanget i håpløsheten». Det er flere studier som også har funnet at det oppleves som utfordrende å finne en god balansegang mellom nærhet og avstand til de man snakker med. Blant andre viser Sudland (2019) i sin forskning at det er spesielt utfordrende for hjelperne, i disse sakene, å balansere mellom å være empatiske lyttere med å moderere foreldrenes uttalelser og passe på turtaking i samtaler.

Det å være «mellom» foreldre som snakker til hverandre på en lite respektfull måte utpekte seg også som noe som oppleves som spesielt krevende for familieterapeutene. Flere trakk frem at den harde tonen mellom foreldrene gjør det ekstra vanskelig å distansere seg til det som foregår i samtalerommet. En av familieterapeutene fortalte at hun opplever å mestre å holde den nødvendige distansen de gangene hun greier å minne seg selv på at den røffe tonen som foreldrene bruker er et uttrykk for at de har det vondt. Dette kan forstås som en bevisst strategi for å ta kontroll på egne følelser i arbeidet. Gingstad og Wathne (2017) trekker også frem dette med å «lete etter noe å forstå» som en strategi for selvregulering. Det vises i den sammenhengen til at denne strategien også kan forhindre «lekkasje» av egne negative følelser i møte med foreldrene.

Det fremkommer i min studie at flere av familieterapeutene opplever å ha et begrenset handlingsrom i foreldrekonfliktsaker. De er også usikre på om de gjør en god nok jobb. Samtidig trekker de frem at de skulle ønske de hadde mer kompetanse på foreldrekonflikter. Det vises i den forbindelse til at de ikke lærte noe om håndtering av foreldrekonflikter på grunnutdanningen sin (henholdsvis barnevern- og sosionomstudiet). Dette funnet underbygger Sudland (2019) sin studie som viser at ansatte i barneverntjenesten ofte strever med å finne gode måter å hjelpe familier i høykonflikt på. I min studie kommer det også frem at familieterapeutene er opptatte av de systemiske prinsippene de lærte om på familieterapistudiet, men at de ser at det er vanskelig å etterleve mange av disse prinsippene i sin arbeidshverdag i barneverntjenesten. Eksempelvis kan ideen om at det er riktig å fremstå som nøytral i samtale med foreldrene være vanskelig å etterleve. Lang et al. (1990) presenterer i sin artikkel hvordan systemiske begreper og praksiser kan forsås innenfor normative arbeidskontekster (ref. teori om domener i kap.2.1.6). Det poengteres i denne artikkelen at det er viktig å tilpasse de systemiske begrepene til den konteksten man arbeider innenfor. Slik jeg forstår Lang et al. betyr det at man i en barnevernfaglig kontekst kan si at man er «nøytral» i systemisk forsand. Dette fordi man viser interesse for alle involvertes perspektiver og standpunkter, samtidig som man har tatt et moralsk standpunkt i produksjonens domene.

I det tredje undertemaet *påvirkning privat* beskriver familieterapeutene at de opplever at privatlivet blir spesielt påvirket i perioder der arbeidshverdagen preges av mye høykonflikt. En av intervjupersonene fortalte at hun ser en sammenheng mellom påvirkning på jobb og å ha kortere lunte og mindre kapasitet til å møte det som er på hjemmebane. Det fremkommer at flere opplever dårlig søvnkvalitet i perioder med mye høykonflikt på jobb. Jeg bet meg spesielt merke til Turids beskrivelse av at hun mener at påkjenningene hun kjenner på er en pris å måtte betale for å kunne hjelpe de i samfunnet som har det tøffest. Dette utsagnet vitner, etter min mening, om mye empati med foreldrene i konflikt. Det vitner også om en villighet til å ofre noe for at andre skal få det litt bedre. Det fremstår for meg som at alle familieterapeutene har et genuint ønske om at alle i familiesystemet skal føle seg møtt «der de er». Isdal (2017) viser til at empati er helt nødvendig i møte med andre menneskers lidelse og smerte, men at det å vise empati kontinuerlig kan føre til at man som hjelper tappes for krefter og sliter seg ut. Det er viktig at hjelperne rasjonaliserer empatien sin dersom man skal

overleve psykologisk sett som hjelpere. Dersom man er bevisst dette kan man i større grad ta styring og kontroll i over sin egen empati. Slik jeg leser dette betyr det at vi må bruke empatien når det trengs, samtidig som man bør begrense innlevelsen når det er mulig. Basert på dette kan man gå ut i fra at man kommer til å slite seg ut dersom man prøver å være der foreldrene er hele tiden. Og, man kan også gå ut i fra at klienter ikke opplever feedback fra en utslitt terapeut til å være til noen særlig hjelp. Relevant litteratur har noen råd til hvordan man kan unngå å bli utbrent, og hvordan man best kan ivareta egne behov. Eksempelvis Olkawska et al. (2020) viser i sin forskning at det er viktig at mennesker som arbeider med konflikt får veiledning på personlig resonans da dette vil styrke deres muligheter til å romme egne, barns og foreldres emosjoner.

Familieterapeutene fortalte alle noe om hvordan de på individnivå håndterer egne følelser og reaksjoner i etterkant av krevende samtaler med foreldre i konflikt. Én meddelte at hun gjennomfører ritualer som å ta en dusj etter opphetede samtaler, dette for å symbolsk «dusje av seg det som ikke er sitt». Andre beskrev strategier som gikk ut på å passe på å være bevisst hvordan man legger opp arbeidshverdagen slik at det å snakke med foreldre i konflikt ikke er det siste de gjør før de går hjem. I tillegg var det flere som fortalte at det er viktig for dem å gå inn på kontoret til kollegaer for å få utløp for egne følelser. Det fremkommer altså at det gjøres bevisste handlinger for å håndtere egne reaksjoner og skape et skille mellom det profesjonelle og det private livet. I Denne studien fremkommer det ikke noe om hva som eventuelt gjøres på organisatorisk nivå for å hjelpe de ansatte med å håndtere egne følelser. Dette var imidlertid heller ikke noe jeg spurte spesifikt etter i intervjuene.

Alle fire familieterapeutene kom med beskrivelser som vitner om at de er opptatte av det sirkulære i veiledningsprosessen. Da spesielt med tanke på hvordan de opplever at eget levd liv virker inn på de man snakker med og hvordan de kan kjenne seg igjen i det foreldrene forteller om sin situasjon. Det fjerde undertemaet ble derfor *refleksiv bevissthet og transparens er viktig*. Det å ha oppmerksomhet mot hvordan vi reagerer på våre egne forandringer i oss og om oss når vi gjør det vi gjør på et gitt sted eller i en spesifikk kontekst kan kalles *refleksivitet* (Hardy, 2019, s.54). Det fremkommer at familieterapeutene opplever at de har fått kunnskap og trening i refleksiv bevissthet gjennom familieterapistudiet. Videre at denne kunnskapen har ført til at de har endret syn på sin egen rolle som hjelper, at de ser

på prosessen som et samarbeid og tenker over hvordan de som hjelper påvirker systemet. Her bet jeg meg spesielt merke i en av familieterapeutenes beskrivelse av at hun opplever at familieterapistudiet har gjort arbeidet mer spennende fordi hun nå ser flere muligheter for endring. Men at arbeidet nå, på den andre siden, oppleves som mer utfordrende da hun nå ser på seg selv som en del av problemet så vel som en del av løsningen. Denne studien viser også at familieterapeutene er opptatt av å vise transparens i møte med disse familiene. Dette i likhet med funn i lignende studier (f.eks. Gingstad & Wathne, 2017).

5.2 «Fastlåste mønstre»

Familieterapeutene i denne studien forteller at de opplever foreldrekonfliktsakene som «fastlåste». Deres erfaringer vitner om foreldre som har mistet troen på et godt foreldresamarbeid, ettersom den andre parten er håpløs og må forandre seg. Fra et systemisk perspektiv kan denne «fastlåstheten» i kommunikasjonsmønsteret mellom foreldrene forklares med at foreldrene tolker sekvenser av en sirkulær prosess ut i fra en lineær logikk (Jensen, 2009, s.36). Altså, at foreldrene har ulik forståelse av årsaken til konfliktene og derfor ulik forståelse av hva som skal til for å få til et bedre foreldresamarbeid. I følge familieterapeutene er konfliktens lengde også en medvirkende faktor til «fastlåstheten». Konflikten har ofte pågått i så lang tid, og fiendebildene de har av hverandre har fått anledning til å «sette seg» og motsetningene har fått utvikle seg. Batesons begrep *Schizmogense* kan brukes for å forklare noe av opphavet til det fastlåste familieterapeutene belyser: foreldrene begrunner egne handlinger med den andres handlinger, f.eks. «det var hun som begynte, jeg bare forsvaret meg». Resultatet blir da et kommunikasjonsmønster det er vanskelig å endre dersom ikke begge foreldrene tar ansvar for egne bidrag. Familieterapeutene forteller altså at de har en intensjon om å hjelpe foreldrene med nettopp dette, et blikk utenifra på situasjonen. Det systemiske begrepet *punktuering* kan brukes for å forklare dette. Familieterapeutene forsøker å hjelpe foreldrene med å gripe fatt i sine punktueringer, for så å innføre alternative måter å punktuere på. Målet er at foreldrene kan se at det er andre måter å forstå situasjonen på. Dermed vil man ha bedre forutsetninger for å finne nye måter å håndtere konflikten på - en endring ett sted i systemet kan lede til at de kommer seg ut av det fastlåste.

Familieterapeutenes erfaring tilser imidlertid at mange av foreldrene er på et sted der de ikke er mottakelige for alternative måter å se situasjonen på. Foreldrene har gjerne «beviser» på at det er den andre som er problemet. Disse bevisene ønsker de å legge frem for hjelpesystemet. Familieterapeutene forklarer at de i minst mulig grad ønsker å legge til rette for at foreldrene skal ha mulighet til dette. Derav det første undertemaet «*vi skal ut av den domstolen*». Familieterapeutene forteller hvordan de i stedet legger til rette for at foreldrenes fokus kan skifte fra hendelser i fortiden til barnets behov i nåtiden og i fremtiden. Det fremkommer imidlertid at det ikke alltid er så enkelt å unngå «domstolen» i praksis da de i tillegg til veilederrollen har en kontrollørrolle. I kraft av å jobbe i barneverntjenesten kan de ikke overse foreldrenes utsagn, dersom de vitner om at barnet blir utsatt for omsorgssvikt hos den andre forelderen. Jennifers uttalelse «når det er alvorlig det de forteller, så må man jo også høre dem ut» viser noe av dilemmaet familieterapeuter i barneverntjenesten står ovenfor. Maturanas teori om domener kan også brukes her for å forstå dilemmaet som beskrives. I tråd med denne teorien kan man si at familieterapeuten befinner seg i ulike domener på samme tid (Hårtveit & Jensen, 1999). I kraft av å være ansatt i barneverntjenesten er Barnevernloven utgangspunktet for arbeidet. Lovverket og mandatet har fastsatt noen objektive sannheter som er førende for hvilke handlinger som kreves av familieterapeuten. Dette domenet representerer *produksjonens* domene. I tillegg til å befinne seg i produksjonens domene, er familieterapeuten samtidig i refleksjonens domene. I *refleksjonens* domene er det ingen objektive sannheter, men rom for ulike virkelighetsoppfatninger. Jeg vil si at den systemiske tankegangen hører til under dette domenet – her kan man vise nysgjerrighet og ha en «ikke-vitende» holdning til det foreldrene forteller. I tillegg til å være i disse to domene befinner familieterapeuten seg også i *estetikkens* domene. Familieterapeutens kulturelle bakgrunn har sin plass her. Det vil si terapeutens følelser, holdninger, normer og eventuelt religiøse eller ideologiske rammer. De aktuelle faktorene i dette domenet kan ses på som en ramme for hvordan familieterapeutene forholder seg til de andre to domene.

Det fremkommer i min studie at et er viktig for familieterapeutene at begge foreldrene opplever at deres perspektiv blir anerkjent i prosessen. Balansen mellom å anstrenge seg for å høre begge foreldrenes perspektiv, og samtidig unngå å bli «sugd inn» i foreldrenes håpløshet er krevende. Familieterapeutene forklarer at det kan være vanskelig å skaffe seg

distanse nok til å se mulige løsninger på konflikten. Ekeland (2014, s.19) fremhever nettopp viktigheten av at hjelperen skaffer seg den nødvendige distansen til for å kunne benytte seg av konstruktiv teoretisk refleksjon og se mulige utganger av konflikten.

Det andre undertemaet *når intervensjoner ikke leder til varig endring* tok form på bakgrunn av familieterapeutenes beskrivelser av frustrasjon når foreldrekonflikten vedvarer, på tross av mange løsningsforsøk. Kommunikasjonen mellom foreldrene kan bedre seg i en periode, for så å gå tilbake til det gamle destruktive mønsteret igjen. Dette kan ses i lys av det Blandhol (2021) kaller *konfliktløsning i snever forstand*. Det å få hjelp til å løse praktiske omsorgsoppgaver rundt barnet er både vel og bra, men det er ikke alltid nok for å kunne få til varig endring. Blandhol viser til at foreldrene kan ha behov for å reparere krenkelser de har utsatt hverandre for i selve konflikten. Sett i sammenheng med at familieterapeutene forteller at de må prioritere hvilke deler av helheten de fokuserer på, gir det mening at intervensjonene som gjøres i barneverntjenesten alene ikke sikrer varig endring i foreldrenes kommunikasjonsmønstre. Familieterapeutene belyser at de ser at foreldrene ofte har behov for individuell terapi parallelt med arbeidet med selve konfliktløsningen. Videre at dette er noe familieterapeutene ikke anser som sitt mandat, ei heller noe de egentlig har tid til. Noen av familieterapeutene forteller at det likevel hender at de tilbyr foreldrene slike parallelle prosesser. Familieterapeutene tror foreldrene vil ha bedre odds for å komme seg ut av det «fastlåste» dersom de innarbeider seg strategier for å kunne selvregulere seg bedre i møte med hverandre. Slik jeg forstår familieterapeutene er de, i tillegg til å være opptatt av det sirkulære i prosessen, også opptatt av personlighetsmessige forhold som må endres for å kunne løse opp i konflikten. Det å være opptatt av at konflikter løses i den enkeltes personlighetsutvikling, og at det derfor er personlighetsmessige forhold som må endres for at konflikten skal kunne løses er en grunnholdning hos de fleste teoretikere og terapeuter (Reichelt i Watzlawick et al., 1996, s.7).

Denne studien viser at det er ulike praksiser knyttet til hvor lang tid det anses som forsvarlig å jobbe med foreldrekonflikter dersom positive resultater uteblir. En familieterapeut uttalte at tidsrammen er rundt 1,5 år på hennes kontor, mens en annen fortalte at det på hennes arbeidssted er en enighet om at de prøver i 2- 3 år. Etter at denne tiden har gått vurderes det at det er sannsynlig at fastlåstheden skyldes at den ene eller begge foreldrene lider av en

personlighetsforstyrrelse som vanskeliggjør samarbeidet. Derav det tredje undertemaet *kategorisering som forklaring*. I et systemisk perspektiv er dette en lineær måte å forstå et problem på. Ved å stille en «diagnose» der man konkluderer med at det er én i systemet som er årsak til problemet går man glipp av noen viktige aspekter ved konfliktforståelse. Ekeland (2014) viser til at den ekstreme oppførselen man kan vise i en konflikt er lite betegnende for hvordan man oppfører seg i andre situasjoner. Dette da konflikter er dynamiske, aktiverer følelser og gjør noe med menneskene som er involvert i den aktuelle konteksten; foreldrekonflikten. Nordhelle (2016, s.43-44) sier at det er viktig å forstå konflikt i et sirkulært perspektiv, men understreker samtidig at dette perspektivet kun er tilstrekkelig for å forstå det relasjonelle mellom partene. Dersom man virkelig skal forstå en konflikt fra ulike vinkler må man se på multiple dimensjoner. Det systemiske perspektivet blir i denne sammenhengen ansett som et viktig perspektiv blant flere. Andre mener imidlertid at det systemiske perspektivet kan være tilstrekkelig. Onnis (2016) viser til det systemiske som et perspektiv bestående av kompleksitet og pluralisme der flere perspektiver er tilstede samtidig. Det må samtidig understrekes at enhver referansemodell, inkludert den systemiske modellen, nødvendigvis er begrenset og delvis.

I min studie fremkommer det at foreldre i konflikt ofte er gjensidig bekymret for barnets omsorgsforhold hos den andre, og at dette utfordrer deres posisjon som hjelper. Kvello (2015, s.369) viser til at det ikke er uvanlig at foreldre ved et samlivsbrudd åpner seg og forteller om at den andre parten var voldelig i parforholdet. For hjelperen vil det være nærmest umulig å vite om dette er sant, eller om det påstås voldsbruk for å motta sympati og få daglig omsorg for barnet etter samlivsbruddet. Slik det kommer frem i min studie er det heller ikke sjelden at begge foreldrene har en gjensidig bekymring for den andres omsorgsevne. Nordhelle (2016, s.21) fremhever viktigheten av at hjelpere er bevisste at skyldfordelingen ikke nødvendigvis er lik, selv om begge bebreider hverandre. I barneverntjenesten er man ikledd både rollen som hjelper og som sosial kontrollør. Det kan derfor argumenteres for at det ikke er etisk forsvarlig å gå ut i fra at begge foreldrenes subjektive presenterte virkeligheter er likeverdige i samspillsmønsteret. En familieterapeut i barneverntjenesten har ikke mulighet til å kun støtte seg på at konflikten skyldes at de misforstår hverandre. I følge Nordhelle (2016, s.43-44) må den systemiske forståelsen suppleres med en individuell forståelse av den enkelte parten og samtidig forstå konflikten i en større kontekst både i omfang og over tid.

5.3 «Til barnets beste»

Familieterapeutene er tydelige på at prinsippet om «barnets beste» er styrende i deres arbeid. Det fremkommer at barnets beste i konteksten «foreldrekonflikt» er at foreldrene får hjelp med å finne løsninger som skjermer barnet for konflikt.

Familieterapeutene fremhever at det å være ansatt i barneverntjenesten er annerledes enn å jobbe i andre, mindre normative instanser. Dette kan tolkes som at de opplever å være i et spenningsfelt mellom det normative og ikke-normative. De har med seg mange systemiske prinsipper inn i arbeidet sitt, samtidig som de også må være «voktere» av hva som er riktig og galt med tanke på barnets beste. I tillegg til å ha et ressursfokus og være nysgjerrige på hvordan hver enkelt opplever sin situasjon må de utøve makt og vurdere om foreldrene til enhver tid handler i tråd med barnets beste. Det fremkommer altså i denne studien at foreldrene er opptatte av den makten de besitter i møte med foreldresystemet, og er bevisste den makten de har når det gjelder å definere problemet og innholdet i veiledningsprosessen. Ekeland (2014, s.74) poengterer nettopp dette; det er den som til enhver tid definerer innholdet i kommunikasjonen som har kontroll over situasjonen. Derav det første undertemaet *definisjonsmakt*. Familieterapeutene opplever at denne makten er mest fremtredende i de tilfellene der foreldrene ikke er enige i barneverntjenestens vurderinger knyttet til hva som er barnets beste. Familieterapeutene beskriver konkrete handlinger de gjør som vitner om at de er opptatt av kritisk profesjonsutøvelse for å unngå en unødig stor maktforskjell mellom seg og foreldrene. Eksempler på dette er å være bevisst sin forforståelse, stille med et mest mulig «åpent sinn» og vise transparens knyttet til vurderinger som tas underveis i prosessen. Dette i tillegg til å legge til rette for mest mulig medbestemmelse for familien.

Familieterapeutene forteller at måten de jobber med «barnets beste» på, hovedsakelig er gjennom å gi foreldrene veiledning. Målet med denne veiledningen er at foreldrene skal få hjelp til å styrke sine foreldreferdigheter slik at de er bedre rustet til å skjerme barnet for konflikten. Funnets andre undertema er *konfliktens påvirkning på foreldreferdighetene*. Familieterapeutene ser ofte at kommunikasjonen mellom foreldrene går via barnet, at de ikke greier å skjerme barnet for egne følelser og at de ikke greier å la være å sverte den andre forelderen foran barnet. Hovedmålet med veiledningen er altså at foreldrene skal skjerme

barnet fra konflikten, og på den måten forbedre omsorgsevnen. Rønbeck et al. (2010) fastslår at god omsorgsevne viser seg ved at foreldrene greier å legge konflikter bak seg og se fremover med barnet. Flere av familieterapeutene formidler imidlertid at det er mye annet «grums» de må ta tak i før foreldrene er mottakelig for veiledning som går på å forbedre foreldreferdigheter. Konflikten tar gjerne så stor mental kapasitet hos foreldrene at de ikke er mottakelige for å ta inn over seg at konflikten går ut over omsorgen barnet mottar. Familieterapeutene erfarer at foreldrene gjerne blir overrasket når de i veiledning får informasjon om hvor skadelig det er for barn å leve i konflikt. I et systemisk perspektiv kan man si at det er en førsteordens forandring å gi foreldrene informasjon som dette. Det kan tenkes at å få slik informasjon, for noen foreldre, kan være nok til å endre på kommunikasjonsmønsteret og bedre foreldreferdighetene. Dette forutsetter imidlertid at de innehar ressurser til å gjøre de endringene som trengs. Jeg vil påstå at en slik førsteordens forandring ikke er tilstrekkelig for familier, i høykonflikt, som kommer i kontakt med barneverntjenesten. Sannsynligvis vil foreldrene ha behov av en utvidelse eller forandring av forståelsesrammen for å håndtere konflikten, altså en annenordens forandring (Jensen & Ulleberg, 2011, s.173). Det fremkommer imidlertid i denne studien at flere av familieterapeutene opplever å mangle tid til å vente på at foreldrene skal ha gjennomgått en annenordens forandring.

Det fremkommer i denne studien at familieterapeutene har tatt et aktivt valg om å være «barnets allierte», derav funnets tredje undertema *Å være barnets allierte*. Familieterapeutene beskriver en følelse av ansvar og plikt for å gjøre nødvendige grep, på vegne av barnet, dersom foreldrene ikke profiterer på veiledning. Det vises i denne sammenhengen at et slikt grep er å tilby foreldrene terapi, på tross av at de anser dette til å være et ansvarsområde som tilhører familievernkontoret. Det fortelles at målet med å tilby foreldrene terapi er at de skal få dekt noen av sine behov for at de igjen skal bli mer tilgjengelig for å motta veiledning knyttet til foreldreferdighetene.

I etterkant av å ha snakket med familieterapeutene ble jeg spesielt opptatt av hvordan de snakket om barnets rolle i endringsprosessen. Derav fjerde undertema *Barnet har hovedrollen i endringsprosessen, men involveres sjelden i samtaler*. Ut i fra familieterapeutenes beskrivelser involveres barna sjelden direkte i prosessen. Helgeland (2013) skriver om hvordan

terapeutens syn på barnet vil være med på å påvirke hvordan hen forholder seg i situasjonen og om barnet involveres i samtaler eller ikke. I min studie kan det tenkes at familieterapeutene ser på barnet som sårbart og i behov av beskyttelse. Ut i fra et slikt syn kan man forstå at man velger å ikke inkludere barnet direkte i samtaler. Denne praksisen samsvarer imidlertid ikke med Barnekonvensjonen art.3 og art.12., Grunnloven §104 og forvaltningsloven §17 som gir barn rett til å bli hørt i saker som vedrører dem. Helgeland (2013) viser i sin avhandling til at det er mer sannsynlig at hjelperen inviterer barnet inn i samtale med foreldrene dersom barnet ses på som en aktiv deltaker. En undersøkelse fra New Zealand (Smith et al. 2003) viser at barn som blir behandlet som kompetente aktører, og får gitt uttrykk for sine synspunkter håndterer stress knyttet til samlivsbrudd bedre enn barn som blir behandlet som sårbare barn som må beskyttes mot deltakelse omkring disse temaene. Synet på barnet som en aktiv deltaker resonnerer med det systemiske perspektivet. Inntar man et systemisk perspektiv tenker man at alle som inngår i et system er viktige aktører i familiens samspill og derfor viktig å ha med i samtalen. Hjelperen kan gå glipp av muligheter til å finne gode løsninger for familien dersom hen glemmer å være nysgjerrig på den unike opplevelsen til akkurat dette barnet. Helgeland (2013) poengter nettopp dette; at vi må passe på å ikke redusere barnet til det generaliserte barnet som teori og forskning gir oss.

Barns rett til beskyttelse har lenge vært en rådende diskurs, selv om Barnekonvensjonen (1989) likestiller barns rett til deltakelse med barns rett til beskyttelse og omsorg (Kopperud, 2008). Vi kan si at barns rett til deltakelse og barns rett på beskyttelse er to diskurser som utfordrer hverandre. Disse to konkurrerende diskursene kan sies å utfordre familieterapeutenes praksis når det gjelder å inkludere/ ikke inkludere barn i samtaler i foreldrekonfliktsaker.

Undertemaet *tiden virker ikke til barnets beste* ble til på grunn av familieterapeutenes tilbakevendende problematisering av tid. Familieterapeutene opplever foreldrekonfliktene som de mest tidkrevende sakene og at de noen ganger kan kjenne på at tidsrammen er for smal til å kunne gjøre en god nok jobb. Det vises til erfaringer av at det noen ganger er mer tid som skal til for at konflikten mellom foreldrene avtar. Einarsson (2014) løfter frem tidsaspektet som et dilemma barneverntjenesten står ovenfor i «hastighetens tid». Barneverntjenesten skal stadig effektiviseres ved hjelp av markedsinspirerte modeller.

Einarsson viser til hvordan dette kravet om effektivitet gjør at barnevernsansatte ikke tar seg tid nok til å imøtekomme familienes sammensatte og komplekse behov. Min studie belyser i tillegg risikoen med å ta seg *for* god tid til å veilede foreldrene. Faren for at barnet tar ytterligere skade som følge av at foreldrene blir gitt for mange sjanser er også noe det må tas hensyn til.

5.4 Samarbeid internt og eksternt

Familieterapeutene påpeker at internt samarbeid, i form av å være to familieveiledere tilstede i samtaler, er nyttig i arbeidet med foreldrekonflikt. Dette fremheves først og fremst som nyttig med tanke på å sikre en god prosess der begge foreldrene føler seg hørt. Eller slik Nina formulerer det «*unngå at en føler at man blir sittende med svarteper*», som også er tittelen på det første undertemaet. Dette funnet underbygger Olkawska et al. (2020) sin forskning som viser at det å jobbe to familieveiledere sammen sikrer faglighet og muligheter til å ivareta både familiene og seg selv på en bedre måte. Min studie viser at det å samarbeide tett med en kollega oppleves som nyttig for å kunne beholde den nødvendige distansen og dermed unngå å bli «sugd inn» i foreldrenes konflikt. De forteller at det er enklere å se på seg selv som en del av systemet når man har en kollegas blick rettet mot seg. I lys av systemisk tenkning gir dette mening med tanke på at hjelperen er en del av systemet og derfor blir påvirket av systemets regler, så vel som en også påvirker reglene. Med en kollegas blick på seg vil man ha en bedre forutsetning for å forstå hvordan en selv påvirker det som skjer i samtalerommet. Med økt bevissthet rundt dette vil man sannsynligvis også se flere handlingsalternativer og flere veier ut av konflikten. Tidligere forskning belyser også at det å jobbe to familieveiledere sammen kan gi rom for å dele opplevelser knyttet til emosjonelt krevende temaer. Noe som gir mulighet for å veksle på roller, forberede seg til samtaler, og å bearbeide samtaler i etterkant (Olkawska et al., 2020).

I tillegg til samarbeid internt, viser min studie at de systemiske familieterapeuter i barneverntjenesten anser eksternt samarbeid som en viktig faktor å kunne hjelpe familier rammet av høykonflikt. Da spesielt samarbeid med familievernkontoret. Det andre undertemaet ble derfor *samarbeid mellom barneverntjenesten og familievernkontoret*. Basert på familieterapeutenes beskrivelser kan det tyde på at samarbeidet mellom de to instansene

ikke fungerer optimalt i foreldrekonfliktsaker per i dag. Flere av familieterapeutene forteller at de opplever at familievernkontoret «overlater» de mest fastlåste foreldrekonfliktene til dem. Videre at familievernkontoret trekker seg tilbake og kan avslutte sin kontakt med familien. Tidligere studier har lignende funn. Blant annet Sudland (2019) fant at ansatte i barneverntjenesten opplever at de må bistå familiene når familievernkontorene har feilet med å hjelpe familiene. I min studie har noen av familieterapeutene en klar formening om at familievernkontorene burde sende bekymringsmelding til barneverntjenesten på et tidligere stadium enn de gjør i dag. Altså før konflikten har rukket å bli så «fastlåst».

Det fremkommer også i min studie at familieterapeutene opplever at de blir satt i en situasjon der de må gjøre familievernkontorets oppgaver. Turid trekker frem at hun blant annet må drive parterapi før hun kan starte å jobbe etter sitt eget mandat, «vi driver ikke med parterapi i barnevernet egentlig, men det blir jo ofte det likevel». Det fremgår her at familieterapeuter anser samtaler med foreldre knyttet til å bearbeide brudd er en oppgave som tilhører familievernkontoret. Tidligere studier viser også at ansatte i barneverntjenesten mener at foreldrekonflikter først og fremst tilhører familievernkontoret (Sudland & Neuman, 2021). Ut i fra funn i min studie kan det synes som at familieterapeuter i barneverntjenesten stadig opplever uklarheter når det gjelder hvilket kontor som har ansvar for hva i foreldrekonfliktsaker. Dette underbygger tidligere forskning som tilser at det per i dag er et snevert kunnskapsgrunnlag om familiekonfliktsaker og skjæringsfeltet mellom barnevern og familievern (Heggdalsvik, 2020).

Min studie belyser deler av familieterapeutene i barneverntjenesten sine «kart» over terrenget. I denne sammenhengen representerer samarbeidet med familievernkontoret «terrenget». Studien sier noe om hvilken oppfatning disse unike familieterapeutene har av virkeligheten, altså hvordan samarbeidet med familievernkontorene oppleves for dem per i dag. Slik jeg forstår familieterapeutene stemmer ikke kart og terreng overens. Praksis samsvarer ikke med hvordan de oppfatter at det skal fungere. Dette gir en tydelig indikasjon på at det stadig er et behov for å avklare og tydeliggjøre ansvarsfordeling mellom familievernkontoret og barneverntjenesten.

I et systemisk perspektiv kan man si at dersom familievernkontoret og barneverntjenesten samordner seg bedre vil det finnes et bedre tjenestetilbud til familiene. Bedre fordi mer av

helheten da vil fanges, og dermed vil flere ulike perspektiver åpne seg som igjen gir flere handlingsalternativer i praksis. Man kan på den måten si at familiene rammet av høykonflikt har bedre odds på å få hjelp til å komme ut av den fastlåste mønsteret dersom hjelperne har innsikt i flere deler og dermed en bedre oversikt over helheten.

6 Avslutning

Jeg startet denne studien med en åpen problemstilling; *hvordan opplever systemiske familieterapeuter, ansatt i kommunal barneverntjeneste, arbeidet med foreldre i konflikt.* Gjennom å intervju fire systemiske familieterapeuter hadde jeg som mål å få svar på dette gjennom følgende forskningsspørsmål:

- Hvilken forforståelse av foreldrekonflikt har familieterapeutene med seg inn i møte med disse familiene?
- Hvordan er familieterapeutenes motivasjon for å arbeide i disse sakene?
- Hvordan ser familieterapeutene sin egen rolle i samarbeidet?
Hvordan forstår familieterapeutene målsetninger for samarbeidet og endringsprosessene i foreldrekonflikten?

6.1 Dette har jeg funnet

Nå ved studiens slutt opplever jeg, langt på vei, å ha fått svar på forskningsspørsmålene mine. Gjennom svarene har jeg dannet meg en ny forståelse av hvordan systemiske familieterapeuter, ansatt i kommunal barneverntjeneste, opplever å arbeide med fenomenet foreldrekonflikt.

Etter å ha analysert intervjuene, ved hjelp av en metode inspirert av IPA, kom jeg frem til fire hovedfunn. Funnene har jeg valgt å kalle:

- Påvirkning på ulike måter i arbeidet med foreldrekonflikt
- «Fastlåste mønstre»
- «Til barnets beste»
- Samarbeid internt og eksternt

Studien viser at familieterapeuter opplever arbeidet som emosjonelt krevende og at de i stor grad opplever å bli påvirket av foreldrekonfliktene. De beskriver at påvirkningen merkes

kroppslig og kommer til uttrykk både i det profesjonelle og det private livet. Det fremkommer at familieterapeutene opplever en god del belastende konsekvenser som følger av arbeidet med konflikt, blant annet mindre kapasitet til å møte det de har på hjemmebane og dårligere søvnkvalitet. Påvirkningen fremstilles imidlertid ikke som ensidig negativ. På den positive siden gir de kroppslige reaksjonene dem informasjon om at de er engasjerte i familiene de møter. Jeg tolker familieterapeutenes beskrivelser dit hen at de har mye empati med familiene de møter i sin arbeidshverdag, og at de har et brennende ønske om å hjelpe familiesystemet ut av det fastlåste kommunikasjonsmønsteret. Jeg leste mellom linjene i alle intervjuene en slags inneforståthet av at det skal koste å være i en hjelperrolle. Jeg fant spesielt én av familieterapeutenes uttalelse som beskrivende for nettopp dette, at *påkjeningen er en pris å betale for å kunne hjelpe de familiene i samfunnet som har det aller tøffest*. Familieterapeutenes betraktninger vitner også om at de er opptatte av det sirkulære i veiledningsprosessen og at de har en refleksiv bevissthet knyttet til hvordan de selv påvirkes og hvordan de er med på å påvirke de familiene de møter i sin arbeidshverdag. Videre hvordan de er opptatt av å synliggjøre dette i møte med familiene de møter, gjennom å vise transparens.

Studien viser også at familieterapeutenes for forståelse av foreldrekonflikt er preget av egne og kollegaers erfaringer av at disse sakene er *fastlåste*. Det fremkommer at flere av familieterapeutene er usikre på hvor i strukturene det er hensiktsmessig å starte endringsprosessen. I tillegg hvorvidt deres bidrag inn i systemet er til hjelp, eller er med på å opprettholde det fastlåste mønstret.

Det fremkommer i den sammenheng at samtlige skulle ønske de hadde mer spesifikk kunnskap om konflikthåndtering i den barnevernfaglige konteksten. Familieterapeutene beskriver rollen sin som todelt, i form av at de i tillegg til å være en hjelper også er en sosial kontrollør. Videre hvordan dette fører til at de havner i en rekke dilemmaer, spesielt knyttet til den systemiske ideen om nøytralitet. Familieterapeutene beskriver et ønske om å fremstå for foreldrene som så upartisk som mulig – ikke som en dommer over hvem som har rett og hvem som har galt. Prinsippet om nøytralitet kommer imidlertid ofte i konflikt med det ansvaret de har, i kraft av å jobbe i barneverntjenesten, knyttet til å ta stilling til rett og galt.

Dette gjelder spesielt i tilfeller der det foreligger bekymring for om barnet utsettes for omsorgssvikt i ett av foreldrehjemmene.

Familieterapeutene beskriver hvordan de har med seg de systemiske prinsippene inn i arbeidet sitt, og at de etter å ha fått kjennskap til disse prinsippene ser flere veier ut av det fastlåste. Samtidig fremkommer det at de ofte erfarer å bli «sugd inn» i foreldrenes konflikt og at det da er utfordrende å beholde den nødvendige distansen, for å kunne ha et metablikk på prosessen. Det fremkommer i studien at det er vanlig praksis i barneverntjenesten å tenke at et vedvarende konfliktfylt samhandlingsmønster kan skyldes en personlighetsforstyrrelse hos én eller begge foreldrene. Ulike barneverntjenester fatter denne vurderingen basert på ulike tidsintervaller.

Slik jeg forstår familieterapeutenes beskrivelser er «*barnets beste*» deres hovedmotivasjon for arbeidet. Barnets beste i denne sammenhengen er at det skjerms fra foreldrenes konflikt. Familieterapeutenes mandat, fra familiens kontaktperson i barneverntjenesten, inneholder mål knyttet til å bedre barnets omsorgssituasjon gjennom å gi foreldrene veiledning. Veiledningen dreier seg ofte om å bedre foreldresamarbeidet. Familieterapeutene erfarer imidlertid at det er utfordrende å komme i posisjon til å jobbe med foreldresamarbeid før de har viet oppmerksomhet til foreldrenes indre konflikter. Samtlige familieterapeuter uttrykker at å jobbe med foreldrenes individuelle behov knyttet til samlivsbruddet, tilhører familievernkontorets ansvarsområde. Flere av familieterapeutene ytrer tanker om at familiene i konflikt hadde vært tjent med et tettere samarbeid mellom barneverntjenesten og familievernkontoret.

Studien viser også at det oppleves som nyttig og viktig å ha muligheten til å være to fagpersoner tilstede under samtaler med foreldre i konflikt. De begrunner dette med at man bedre får sikret hensynet til begge foreldrene, og at det er nødvendig for å ha et metablikk på prosessen. Studien viser at arbeidet med foreldrekonflikter er tidkrevende, og at tidsrammen for arbeidet representerer et dilemma. Det fortelles at de på den ene siden skulle ønske de hadde mer tid til rådighet for å kunne veilede foreldrene. På den andre siden kommer hensynet til at barnet, som så raskt som mulig, trenger å få på plass en trygg og utviklingsfremmende omsorgssituasjon -uten konflikt. Studien viser også at selv om barnets beste er hovedfokuset i arbeidet så involveres barna sjelden direkte i endringsprosessen.

En rimelig konklusjon kan synes å være at systemiske familieterapeuter i barneverntjenesten opplever arbeidet med foreldrekonflikter som komplekst og krevende. Basert på det som kommer frem i denne studien kan en hevde at det er behov for mer fokus på arbeidet med foreldrekonflikter i barneverntjenesten.

Før jeg gikk i gang med denne studien hadde jeg en hypotese om at fagpersoner i barneverntjenesten opplever å mangle kompetanse på foreldrekonflikt. Nå ved studiens slutt, tenker jeg at dette ikke er tilfelle for de systemiske familieterapeutene jeg har snakket med. Min forståelse er at disse unike familieterapeutene har en hel del kunnskap om relasjonelle konflikter i et systemisk perspektiv. Det beskrives imidlertid at mange av de systemiske prinsippene er vanskelig å utøve i praksis i foreldrekonfliktsaker. Studien tyder på at familieterapeuter opplever å mangle spesifikk kunnskap om hvordan det er hensiktsmessig å håndtere foreldrekonflikter i en barnevernfaglig kontekst, der man så tydelig står med ett ben i produksjonens domene og ett i refleksjonens domene.

6.2 Mulige svakheter ved studien

Det kan ses på som både en styrke og en svakhet at jeg har intervjuet fagfeller om et tema jeg har en del forkunnskap om. En styrke da jeg allerede visste en del om fenomenet foreldrekonflikt og kunne stille spørsmål som ga utdypende og fyldige svar. En svakhet fordi jeg trolig la mest vekt på det som ble fortalt som resonerte mest til min egen forforståelse, både under intervjuene og i arbeidet med analysen. Eksempelvis ytret flere av familieterapeutene at de opplever arbeidet som «spennende». Det fremgår imidlertid ikke så mye konkret om hvilke forhold som oppleves som spennende med arbeidet. Det kan tenkes at jeg hadde «problemfokuserte briller» på meg under intervjuene og at dette påvirket hvordan jeg fulgte opp de svarene jeg fikk. Dette kan igjen ha påvirket resultatet, og gjort de negative svarene mer utdypende enn de positive. På en annen side er det ikke sikkert at en utdypelse av «spennende» ville gjort noen nevneverdig forskjell på forskningsresultatet.

Språkbruken under intervjuene bar preg av at vi hadde felles forståelse for ord som «nøytralitet», «forandring» og «sirkularitet». En avklaring av meningsinnholdet for den

enkelte kunne ha vært betydningsfull, da det muligens ville ha påvirket min forståelse av meningen i det som ble fortalt.

Det var viktig for meg å være bevisst hvordan jeg formulerte meg under intervjuene. Likevel kan det tenkes at noen av spørsmålsformuleringene ga familieterapeutene begrensede svaralternativer. Eksempelvis: «påvirkes du som privat eller profesjonelt av å jobbe med foreldrekonflikter?». Dette spørsmålet ble trolig formende for hva det ble lagt vekt på videre i intervjuet, og for hva som ble tatt med videre inn i analysen.

Utviklingen i samspillet mellom familieterapeutene og meg også var formgivende for det som om frem i intervjuet. En av familieterapeutene hadde for eksempel med seg en student inn i intervjusituasjonen, noe jeg i ettertid tenker påvirket intervjusettingen i stor grad. Dersom jeg skulle gjennomført dette intervjuet på nytt ville jeg nok sagt i fra om at det ikke var ønskelig å ha med en student i en slik setting. Dette da jeg tenker at denne familieterapeuten hadde for mange roller å ivareta under intervjuet, altså både «intervjuperson» og «studentveileder». Jeg tenker at det er sannsynlig at disse rollene kom i konflikt under deler av intervjuene der det ble spurt etter følelsesrelaterte og personlige forhold.

6.3 Mine funn opp i mot tidligere forskning

Det kan argumenteres for at denne studien underbygger funn i tidligere studier på hvordan familieterapeuter/ familieveiledere i barneverntjenesten opplever arbeidet med foreldrekonfliktsaker. Min studie viser, i likhet med Olkawska et al. (2020) at foreldrekonfliktsaker oppleves som komplekst og emosjonelt krevende. Min studie har også mange liknende funn fra forskning gjort på familiekonflikter fra saksbehandler i barneverntjenestens perspektiv (f.eks. Sudland, & Nuemann, 2021; Sudland, 2019; Jevne & Ulvik, 2012). Jeg finner også likhetstrekk med studier fra familievernsfeltet (f.eks. Heggdalsvik, 2020; Gingstad & Wathne, 2017). Fellesnevneren for de overnevnte studiene er at hjelpere finner det utfordrende å jobbe med foreldrekonflikt, både i barnevernet og familievernet.

I min studie fremheves de systemiske familierapeutenes opplevelse av påvirkning spesielt. Av tidligere forskning kan jeg lese at dette er et relativt nytt forskningsområde. Isdal (2017) viser til at den første litteraturen som omhandler hvordan hjelpere og terapeuter blir påvirket av jobben sin ikke kom før på slutten av 90-tallet. Isdal viser til at den forskningen vi i dag har tilgang på tilsier at det å jobbe med mennesker er en særlig belastende jobb, og at det er behov for mer oppmerksomhet på og rundt dette i fagmiljøene. At det er behov for å rette mer søkelys på hvordan hjelpere påvirkes av å jobbe med konflikter, samsvarer med funnene i min studie.

Denne studien belyser betydningen av samarbeid både internt og eksternt for å kunne sikre faglighet og hjelpe familier i konflikt på en best mulig måte. Dette i likhet med tidligere studier, blant andre Jevne (2017) og Olkawska et al. (2020).

6.4 Implikasjoner for praksis og videre forskning

Hellan og Borren (2015) etterlyste i sin rapport mer norsk forskning på høykonflikt. Paraplybegrepet «Høykonflikt» har mange lag med mange områder, og denne studien representerer en del av en stor helhet. Studiet sier noe om hvordan det oppleves for hjelperen å arbeide med foreldrekonflikter, og gir dermed viktig informasjon om hva som bør justeres på i praksis.

Basert på funn er det i praksis behov for mer fokus på hvordan man som hjelper, i møte med andres lidelse, kan få egen livskvalitet svekket. I et systemisk perspektiv er det ikke til å komme utenom å bli påvirket i møte med andre. Hva som derimot kan gjøres for at belastningen ikke skal bli så stor at den får negative ringvirkninger for den totale livskvaliteten er av stor betydning. Det kan tenkes at kunnskap og opplevd mestring er en viktig beskyttelsesfaktor. Ut i fra det familierapeutene i denne studien beskriver fra sin praksishverdag synes det som rimelig å hevde at det er behov for mer kunnskap om konflikthåndtering tilpasset den barnevernfaglige konteksten. Eksempelvis hadde det vært interessant å se nærmere på hvordan systemiske familierapeuter i barneverntjenesten forstår og benytter systemiske prinsipper i møte med foreldre i høykonflikt. En studie som kartlegger hva man lærer på

barnevernsutdanningene og sosionomutdanningene i dag knyttet til håndtering av høykonflikt mellom foreldre kunne vært verdifullt.

Denne studiens funn tilsier også at det i praksis er behov for at det rettes et søkelys mot samarbeidet mellom barneverntjenesten og familievernkontoret i «fastlåste» høykonfliktsaker. Familieterapeutene i denne studien har tanker om at arbeidsfordelingen burde sett annerledes ut enn den gjør i dag. Det kan synes som at det ligger et ubrukt potensiale i samarbeidet mellom barneverntjenesten og familievernkontoret. Ideelt sett burde instansenes kompetanse komplimentere og utfylle hverandre, og tilsammen danne en god ramme for familiens endringsprosess. Eksempelvis ved at familievernkontoret jobber med foreldrenes indre konflikter og bearbeidelse av brudd, parallelt med at barneverntjenesten jobber med å bedre foreldreferdighetene og foreldresamarbeidet. Bufdir (2018) anbefaler på sine nettsider at barneverntjenesten og familievernkontoret legger til rette for samarbeid gjennom å «etablere møtepunkter eller samarbeidsfora der de ansatte i de to tjenestene kan bli kjent med hverandre og hverandres arbeid». Det hadde vært interessant å undersøkt i hvilken grad denne anbefalingen følges i praksis.

Det er et faktum at det er et høyt sykefravær blant ansatte i barneverntjenesten. I følge tall fra KS (2022) utgjorde det legemeldte sykefraværet i barnevernet 8,8 prosent i 2021. Dette er høyere enn sykefraværet for alle kommunale tjenesteområder. Ut i fra denne studiens funn, knyttet til negativ påvirkning fra arbeidet, er det sannsynlig at en slik belastning over tid kan resultere i at gode fagfolk slutter i jobben, eller i verste fall blir en del av sykemeldingsstatistikken. Jeg tenker derfor at det er svært viktig at det etableres gode forebyggende tiltak for ansatte i barneverntjenesten, og i andre instanser der det arbeides med mennesker i lidelse.

Det fremkommer også i denne studien at det er viktig å være to terapeuter sammen når man arbeider med foreldrekonflikter. Basert på min egen erfaring fra feltet vet jeg at det ikke alltid er slik i praksis. Tidligere forskning fremhever også viktigheten av det settes av ressurser til at familieveiledere kan jobbe i team på to (Olkawska et al., 2020). Dette for å kunne sikre faglighet og ivareta både familiene og seg selv på en bedre måte.

De fire systemiske familierapeutene som deltar i denne studien sier klart ifra om at de opplever at foreldrekonfliktsaker representerer de vanskeligste og mest komplekse sakene i barneverntjenesten, og at arbeidet er emosjonelt krevende. Dette i likhet med funn fra tidligere studier på foreldrekonflikter i en barnevernfaglig kontekst (f.eks. Sudland, 2019; Jevne & Ulvik, 2012; Rød et al. 2012; Heggdalsvik, 2020; Olkawska et al., 2020). Jeg tenker dette gir et signal om at det er behov for å undersøke nærmere hva som konkret kan gjøres for at foreldrekonfliktsakene skal oppleves som mindre krevende for de som jobber i barneverntjenesten.

Funn i denne studien tilsier at det trengs en økt bevissthet rundt involvering av barn i veiledningsprosessen. Dette da det kan synes som det i liten grad legges til rette for å involvere barn på barns premisser. Familierapeutene oppgir at de i teorien ønsker å involvere barna mer, men at det i realiteten er utfordrende å gjennomføre i praksis. For videre forskning kan det være interessant å se nærmere på barnets rolle i endringsprosessen.

Litteraturliste

Anderson, H. & Goolishian, H. (1992). The client is the expert: A not-knowing approach to therapy. I S. McNamee & K. J. Gergen (red.), *Therapy as socialconstruction* (s.25-39). Sage Publications.

Barnekonvensjonen. (1989). *FN's konvensjon om barnets rettigheter*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

Barneloven (1981). *Lov om barn og foreldre*. (LOV-1981-04-08-7). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Barnevernloven (1992). *Lov om barneverntjenester*. (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Bateson, G. (1972). *Steps to an ecology of mind*. Ballentine Books.

Bateson, G., Jackson, D. D., Haley, J. & Weakland, J. (1956). Toward a theory of schizophrenia. *Behavioral Science*, 1(4), 251-264. <https://doi.org/10.1002/bs.3830010402>

Bergman, A.-S. & Rejmer, A. (2017). Parents in child custody disputes: Why are they disputing? *Journal of Child Custody*, 14(2-3), 134–150.
<https://doi.org/10.1080/15379418.2017.1365320>

Blandhol, S. (2021). *Konfliktkoden. Forstå hva som foregår i konflikt*. Fagbokforlaget.

BLD (2013). Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Veileder: *Forholdet mellom barnevernloven og barneloven. Barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går ut over barnets omsorgssituasjon* (Q-1211B). <https://www.regjeringen.no>

Buudir (2020). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. *Hjelpetiltak i hjemmet*. Hentet 05.10.22 fra

https://www.buudir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Hjelpetiltak_i_hjemmet/

Buudir (2018). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Veileder: Samarbeid og rollefordeling mellom barnevern og familievern. Hentet 05.10.22 fra

https://ny.buudir.no/fagstotte/produkter/barnevernsforeldre_oppfolging_av_foreldre_med_barn_i_fosterhjem_og_barnevernsinstitusjon/#heading-contentlink-7854.

Dallos, R. & Vetere, A. (2005). *Researching Psychotherapy and Counselling*. Open university press.

Einarsson, J.H. (2014). Barnevern i hastighetens tid. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 91(2-03), 60-61.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2014-02-03-01>

Ekeland, T-J. (2014). *Konflikt og konfliktforståelse- for helse-og sosialarbeidere* (2.utg). Gyldendal Norsk Forlag.

Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker*. Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10/KAPITTEL_4#§17

Kopperud, E. (2008). "hva gjør vi med barna?«- Diskurser om barn og samlivsbrudd i familievernet.

Fokus på familien, 36(4),317-333. <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2008-04-08>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Gyldendal Akademisk.

Foucault, M. (1999). *Seksualitetens historie 1: Viljen til viten* (Vol.1). EXIL forlag.

Frøyland, L. (2017). *Systemisk samtale. Psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre*. Fagbokforlaget.

Gergen, K.J. & Gergen, M. (2005). *Social konstruksjon*. Psykologisk forlag.

Gingstad, S.B. & Wathne, H. E. (2017). «Å lage et rom for samtale» - Et fagutviklingsprosjekt om mekling i høykonflikt. *Fokus på familien*, 45 (01), 27-44. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2017-01-03>

Grunnloven (1814). *Kongeriket Noregs Grunnlov*. (LOV-1814-05-17). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn#KAPITTEL_5

Gulbrandsen, W. (2015). *Obligatorisk mekling med foreldre i store konflikter: Vurderinger av utfall, konflikt drivende tema og hva som bidrar til at dialogene mellom dem kan fortsette*. [Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/49287>

Hardy, B. (2019). Veiledning av familieterapeuter. I L. Lorås & O. Ness (red.), *Håndbok i familieterapi* (s.49- 58). Fagbokforlaget.

Heggdalsvik, I. K. (2020). Fastlåste foreldrekonflikter. En analyse av familieterapeuters skjønnsutøvelse i saker med høy konflikt. *Fokus på familien*, 48(2), 74-95, <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2020-02-02>

Helgeland, A. (2013). *Profesjonsetiske vurderinger ved barns deltakelse i familieterapi*. [Avhandling, universitetet i Agder]. <https://www.nfft.no/media/1384/profesjonsetiske-utfordringer-ved-barns-deltakelse-i-familieterapi.pdf>

Helland, M. & Borren, I. (2015). Rapport 2015:3 *Foreldrekonflikt. Identifisering av konfliktnivåer, sentrale kjennetegn og risikofaktorer hos høykonfliktpar*. Rapport utarbeidet på oppdrag fra Barne, ungdoms- og familiedirektoratet. <https://www.fhi.no>

Holmberg, Å. & Sundet, R. (2021). «ikke-vitende posisjon» i familieterapeutisk praksis- muligheter og utfordringer i dagens samfunn. *I fokus på familien*, 49(4), 265- 284, <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2021-04-03>

- Hårtveit, H. & Jensen, P.(1999). *Familien- pluss én. Innføring i familierapi* (2.utg.). Universitetsforlaget.
- Isdal, P. (2017). *Smittet av vold. Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelperyrkene*. Fagbokforlaget.
- Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt. Kommunikasjons-og familieperspektivet i helse-og sosialarbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i en profesjonell praksis*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Jevne, K.S. & Ulvik, O.S. (2012). Grensearbeid: *Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker*. Fontene forskning 2(12), 18-32. Fellesorganisasjonen.
- Jevne, K. S. (2017). *Barnevernssaker med foreldrekonflikter. Forhandlinger om problemforståelser og handlingsrom når det er bekymringer for barn som har to hjem*. [Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/55752/PhD-Kari-S-Jevne-2017.pdf>
- Johannessen, A. Tufte, P. A. , Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt Forlag.
- Johnsen, A. & Torsteinsson, V.W. (2012). *Lærebok i familierapi*. Universitetsforlaget.
- Kjøs, P. (2017). *Obligatorisk foreldremekling i høykonfliktsaker. En kvalitativ studie*. [Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/55516/Avhandling-Peder-Kjoes.pdf>
- Kopperud, E. (2008). "hva gjør vi med barna?«- Diskurser om barn og samlivsbrudd i familievernet. Fokuspå familien, 36(4),317-333, <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2008-04-0>

Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke* (2.utg.). Gyldendal Akademisk.

KS (2022). *Statistikk om barneverntjenesten*. <https://www.ks.no/fagomrader/statistikk-og-analyse/sysselsettingsstatistikk/statistikk-om-barnevernstjenesten/>

Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner* (2.utg.). Gyldendal.

Langdridge, D. (2006). *Psykologisk forskningsmetode*. Tapir Akademisk.

Lang, P. , Little, M. & Cronen,V. (1990). The systemic Professional domains of action and the question of neutrality. *Human Systems; The journal of Systemic Consoltation & Management*. Vol.1.1990.
[https://www.chironconsulting.org/phdi/p1.nsf/imgpages/1805_Lang-The-Systemic-Professional.pdf/\\$file/Lang-The-Systemic-Professional.pdf](https://www.chironconsulting.org/phdi/p1.nsf/imgpages/1805_Lang-The-Systemic-Professional.pdf/$file/Lang-The-Systemic-Professional.pdf)

Nilsen, W., Skipstein, A. & Gustavson, K. (2012). Rapport 2012:4 *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling: konsekvenser for barn og unge*. <https://www.fhi.no/>

Nordhelle, G. (2016). *Høykonflikt. Utvidet forståelse og håndtering via mekling*. Universitetsforlaget.

NOU, 2012: 5 (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/>

NOU 2016:16 (2016). *Ny barnevernlov- Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/>

- Olkawska, A., Pacuka, A. og Jevne, K.S. (2020). «Å gå i spagaten». Familieveilederes erfaringer og utfordringer i arbeid med foreldrekonflikter i barneverntjenesten. *Fokus på familien*, 48(4), 272-297, <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2020-04-04>
- Onnis, L. (2016). From Pragmatics to Complexity: Developments and Perspectives of Systemic Psychotherapy. I M. Ochs, M. Borcsa, & J. Schweitzer (red.), *Systemic Research in Individual, Couple, and Family Therapy and Counseling* (s. 13-23). Springe.
- Reiter, S. F., Kaldhol, E. F. & Meland, E. (2014). To foreldre også etter skilsmisse. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 12 (1), 59-70. <https://doi-org.ezproxy.vid.no/10.18261/ISSN0809-9553-2014-01-03>
- Rød, P.A., Iversen, A.C. & Underlid, K. (2012). The child welfare service's assessments in custody cases that involve minors. *European Journal of Social Work*, 16(4), 470-488. <https://doi.org/10.1080/13691457.2012.709484>
- Rød, P.A. (2012). Barn i klem mellom foreldrekonflikter og samfunnsmessig beskyttelse. [Doktorgradsavhandling. Universitetet i Bergen]. https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/1956/6240/Dr.thesis_Per%20Arne%20Roed.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rød, P.A., Ekeland, T.J & Thuen, F. (2008). Barns erfaringer med konfliktfylte samlivsbrudd: Problemforståelse og følelsesmessige reaksjoner. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 45(5), 555-562.
- Rødback, K., Hagen, T. & Haavind, H. (2010). Foreldreposisjoner i bevegelse: fra fastlåst i konflikt til utvidet omsorg og empati for egne barn. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 47(8), 720-729.
- Saini, M., Black, T., Lwin, K, Marshall, A. Fallon, B & Goodman, D (2012). Child protection workers' experiences of working with high-conflict separating families. *Children and Youth Services Review*, 34(7), 1309–1316. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.03.005>

Smith, J.A., Flowers, P., Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: theory, method and research*. SAGE.

Smith, A. B. , Taylor, N.J., Trapp, P. (2003). Rethinking Children's Involvement in Decision-Making after Parental Separation. *Childhood*, 10(2), 201–216.
<https://doi.org/10.1177/0907568203010002006>

Sudland, C. (2019). Challenges and dilemmas working with high-conflict families in child protection casework. *Child & Family Social Work*. 25(2), 248- 255. <https://doi.org/10.1111/cfs.12680>

Sudland, C. & Nuemann, C.B. (2021). “For det er jo alvorlige saker»- Barnevernets møte med fastlåste konflikter. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(2), 136-152.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-02-05>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse- en innføring i kvalitative metoder*. Fagbokforlaget.

Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal Akademisk.

Vetere, A. (2009). Tilknytnings- og narrativbasert familierapi. I L. Lorås & O. Ness (red.) *Håndbok i familierapi*, s.251-264. Fagbokforlaget.

Watzlawick, P., Weakland, J. & Fish, R. (1996). *Forandring. Prinsipper for hvordan problemer oppstår og hvordan de løses*. Kopinor Pensum AS.

Windsvold, A. Hatlelid, M. H. & Gundersen, T. (2016). Temanotat. *Familiestøttende tiltak for barn og familier for å forhindre eller begrense konsekvensene av vedvarende familiekonflikt*.
<http://forskningsradet.no>

Øfsti, A.K.S (1010). *Parterapi. Kjærlighet, intimitet og samliv i en brytningstid*. Universitetsforlaget.

Vedlegg 1 – Godkjenning NSD

Vurdering

30.07.2021

Referansenummer

830855

Type

Standard

Dato

30.07.2021

Prosjekttittel

Systemiske familierapeuters opplevelse av arbeidet med foreldre i konflikt

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig

Ulf Axberg

Student

Marie Zahlsen

Prosjektperiode

02.08.2021 - 30.12.2022

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Rettslig grunnlag

Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 30.12.2022.

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 30.07.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.12.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. NB. Utvalget vil være underlagt taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger om enkeltfamilier eller saker.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD

vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: · lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen · formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål · dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante

og nødvendige for formålet med prosjektet · lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD

legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med. – For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

b634302e2

Vedlegg 2 – Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Systemiske familierapeuters opplevelse av arbeidet med foreldre i konflikt”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan familierapeuter innen barnevernsektoren opplever å arbeide med foreldre i konflikt. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg skal i min masteroppgave skrive om temaet «foreldrekonflikt» i en barnevernfaglig kontekst, med fokus på terapeuters opplevelse av å arbeide med problematikken. Jeg er interessert i familierapeuters subjektive opplevelse og tanker om fenomenet foreldrekonflikt. Studien har som mål å diskutere funnene opp mot tidligere forskning og teori på området med hovedfokus på systemisk teori.

Problemstillingen i masteroppgave er:

Hvordan opplever systemiske familierapeuter i kommunal barneverntjeneste arbeidet med foreldre i konflikt?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Ulf Axberg, professor v/VID vitenskapelig høyskole i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i studien på bakgrunn av:

Du er utdannet familierapeut (minimum 2 års videreutdanning).

Du har kjennskap til systemisk tilnærming.

Du er ansatt i kommunal barneverntjeneste.

Du har minimum 3 års erfaring fra arbeid med foreldrekonflikter.

Denne henvendelsen sendes ut til flere av landets kommuner. Det vil i alt bli gjennomført intervjuer med 4-5 unike informanter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at det gjennomføres et intervju. Dette vil ta deg ca. 60 minutter. Du vil bli stilt spørsmål knyttet til din opplevelse av å jobbe med foreldrekonflikter. Det vil bli tatt lydopptak av intervjuet som skal transkriberes.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn, forutsatt at analyseprosess ikke er påbegynt. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene vil navnet og kontaktopplysningene bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Datamaterialet vil bli lagret på en kryptert minnepinne. Det vil kun være student og ansvarlig veileder for masterprosjektet som vil ha tilgang på dine personopplysninger.

Du vil som deltaker i prosjektet ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, senest innen 31.12.22. Alle personopplysninger og lydopptak vil bli slettet ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID Vitenskapelige høyskole i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Marie Zahlsen (tlf: 92 251 305)
- VID Vitenskapelige høyskole ved Ulf Axberg (Ulf.axberg@vid.no)
- Vårt personvernombud: Anne Øfsti (anne.ofsti@vid.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ulf Axberg
Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Marie Zahlsen
Student

Vedlegg 3 – Samtykkeskjema

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *systemiske familieterapeuters opplevelse av arbeidet med foreldre i konflikt*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4 – Intervjuguide

Intervjuguide:

«Systemiske familieterapeuters opplevelse av arbeidet med foreldre i konflikt»

Innledning

- Takk for at du tar deg tid til å stille opp til intervju.

Jeg skriver en masteroppgave der jeg ønsker å undersøke hvordan systemiske familieterapeuter i en barnevernfaglig kontekst opplever å arbeide med «foreldrekonflikt». Den overordnede problemstillingen er; *Hvordan opplever systemiske familieterapeuter i kommunal barneverntjeneste arbeidet med foreldre i konflikt?*

- Jeg skal intervju 4-5 terapeuter til sammen
- Din anonymitet vil bli ivaretatt, og dataene vil bli oppbevart på en sikker måte. Er det greit at jeg tar opp samtalen vår med lydopptaker?
- Minne om taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres slik at det ikke fremkommer opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner eller avsløre annen taushetsbelagt informasjon. Du må derfor være forsiktig ved bruk av eksempler under intervjuet.
- Innhold – Kort gjennomgang av hva intervjuet skal handle om.
- Tid- intervjuet vil ta ca. 45-60 minutter.
- Har du noen spørsmål før vi starter?

Spørsmål

Bakgrunn:

- Hvor lenge har du jobbet i barneverntjenesten?
- Hva slags utdanning har du?
- Hva vil du si om din teoretiske kunnskap/ kompetanse på foreldrekonflikter?

Hjelpespørsmål:

Kan du utdype?

Hva tenker du om det?

Førforståelse:

- Hva tenker du om foreldrekonflikter? (som fenomen).
- Hva er kjennetegnene til høykonfliktsaker?
- Hva er typiske kjennetegn ved samhandlingene i disse sakene?

Hjelpespørsmål:

Hvor har du denne kunnskapen fra?

Kan du utdype?

Motivasjon:

- Kan du beskrive hvordan det er for deg å jobbe med foreldrekonflikter? (Kan du gi et eksempel?)
- Kan du fortelle om en gang du var fornøyd med arbeidet med familiene?
- Kan du fortelle om en gang du opplevde å ikke mestre arbeidet med familiene?

- Påvirkes du som privat eller profesjonell av å jobbe med foreldrekonflikter?
- Hvordan påvirkes du? (på hvilken måte personlig og på hvilken måte profesjonelt?)

Hjelpespørsmål:

Kan du utdype?

Kan du si noe mer om det?

Hva gjør det med deg?

Hva tenker du om det?

Hvordan påvirker dette deg?

Målsetninger:

- Har du noen spesielle målsetninger for arbeidet?
- Hva slags målsetninger?
- Hva opplever du som viktig?
- Hvordan posisjonerer du deg?
- Hva vektlegger du?
- Hva håper du å bidra med i kontakten med familiene?
- Hvilke verdier tror du kommer tydeligst frem når du arbeider med konflikter?

Avslutning

- Hvis du skulle trekke ut tre ting som du mener er det viktigste vi har snakket om, hva er det?
- Er det noe mer du vil si eller legge til?

Vedlegg 5 - Eksempel på transkripsjon

En tilfeldig utvalgt side:

424 barn da som lever i det her og på en måte kanskje begynner å fungere litt dårlig og kanskje
425 har de allerede ja...viser tegn til at de blir påvirket på en dårlig måte da. Så det er veldig
426 vanskelig.
427
428 I:
429 Mm
430
431 C:
432 Så da...men det er heldigvis ikke jeg, altså da jobber man på tvers av med de ulike
433 avdelingene og med ledere og det er ikke...ja. Så jeg tror at familieveiledere ofte har den
434 stemmen som er den der – vi må prøve mer, vi må jobbe mer, for vi vil veldig gjerne ja...så er
435 det noen andre som må kanskje veie opp andre veien, ja.
436
437 I:
438 Mm.....ok. Hvis du skal trekke frem noe av det vi har snakket om da, hva vil du trekke frem?
439
440 C:
441 Ja.....
442
443 I:
444 Som det viktigste
445
446 C:
447 Som det viktigste ja.....hm.....det viktigst ja...Høykonfliktsaker d det viktigste, nei altså det
448 viktigste er jo sikkerhet. På en måte, hvis jeg skal ta den helt dit. Det første punkt er jo
449 sikkerhet, liksom er de trygge? Er de, kan de stå i det her, og jobbe med det her? Men det er
450 jo gjerne noe som blir avgjort før det kommer til meg. Så når det kommer til meg så har
451 noen kanskje allerede tatt, jo her går det an, her har vi tid til å gå inn og prøve og gjøre tiltak
452 da. Også er det det å bli kjent, og det er jo det som er så, det er det som er så kult med
453 jobben også, ikke sant, fordi at man kommer jo inn i familien og tenker sånn «wowa», man
454 ser papirene og alt som er skrevet, også kommer man hjem til dem og så tenker man, da det
455 var jo bare folk. Ikke sant...
456
457 I:
458 Mm
459
460 C:
461 Det er vanlige folk som har kommet inn i en spiral som gjør at de kan gjøre voldsomme ting,
462 dramatiske ting, liksom. Eh, og har liksom blitt litt sånn offer for seg selv og sine egne
463 konflikter. Så det viktigste er jo det å møte folk som folk. Tenke at...de skal selvfølgelig
464 ansvarliggjøres for det, det må de de må ta ansvar for det, uansett hvor offer de er. De må ta
465 ansvar for barna sine, ikke minst. Men, folk har ofte en historikk og en grunn til å være der
466 de er. Det tenker jeg er viktig, å bli kjent med de rett og slett, anerkjenne den de er og der de
467 kommer fra...de ble mange ting, det ble ikke de viktigste tingene men sånn alt er viktig.
468
469 I:
470 Ja, alt er viktig

Vedlegg 6- koding av funn

Et øyeblikksbilde:

